

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Sebevnímání etnické menšiny v kulturně homogenním a heterogenním prostředí.

Přehledová stat'

Bakalářská práce

Vypracovala: Dérancie Bařtoukou

Vedoucí práce: Ludmila M. Wladyniak, M.A., Ph.D.

Praha 2023

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

podpis

Dérancie Baítoukou. Sebevnímání etnické menšiny v kulturně homogenním a heterogenním prostředí. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Studium humanitní vzdělanosti, 2023, str.64. Vedoucí bakalářské práce Ludmila M.Wladyniak, M.A., Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce je přehledovou statí výzkumů zabývajících se procesy sebevnímání etnické menšiny ve většinové společnosti. Úvodní část, kromě výčtu pojmů, jako jsou kultura, multikulturalismus, sebevnímání a problematika ras, zahrnuje představení aktivních spolků například *Melanin Kids* a jiné sdružující africkou menšinu a africké míšence v České republice. Samotná přehledová stať podrobně představuje zahraniční výzkumy týkající se problematiky smíšených jedinců a způsoby, jakým lze danou problematiku zkoumat v americkém a evropském kontextu.

Annotation

The bachelor's thesis is an overview of research dealing with the processes of self-perception of an ethnic minority in a majority society. The introductory part, in addition to a list of terms such as culture, multiculturalism, self-perception and the issue of race, includes an introduction to active associations such as *Melanin Kids* and others uniting the African minority and African mixed race in the Czech Republic. The overview article itself presents in detail foreign research related to the issue of mixed individuals and the ways in which the issue can be investigated in the American and European context.

Klíčová slova

etnicita, multikulturalismus, menšina, rasa, kultura, procesy sebevnímání, sebeidentifikace

Keywords

ethnicity, multiculturalism, minority, race, culture, processes of self-perception, self-identification

Poděkování

Poděkování patří především Ludmile M. Wladyniak, M.A., Ph.D. za veškerou ochotu, trpělivost a obětovaný čas, který této práci věnovala. Velké poděkování patří také mé rodině a partnerovi za trpělivé roky čekání.

OBSAH

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	10
1.1 <i>Kultura</i>	10
1.2 <i>Etnicita</i>	12
1.3 <i>Lidská „rasa“ a označení míšenců jako mixed-race, biracial</i>	12
1.4 <i>Sebepojetí</i>	14
1.5 <i>Multikulturalismus</i>	15
2 INTERKULTURNÍ SOUŽITÍ.....	17
2.1 <i>Život v multikulturním prostředí</i>	17
2.2 <i>Česká republika – homogenní a zároveň heterogenní prostředí</i>	19
3 MENŠINY V ČR.....	20
3.1 <i>Nejzastoupenější skupiny</i>	21
3.2 <i>Africká komunita v ČR/Praha</i>	21
3.3 <i>Sdružení – Melanin Kids</i>	25
4 STRATEGIE VYHLEDÁVÁNÍ ZDROJŮ.....	27
4.1 <i>Problém a cíl práce</i>	28
5 PŘEHLED ZVOLENÝCH VÝZKUMŮ	30
5.1 <i>Being Mixed: Who Claims a Biracial Identity? (SARAH S. M., CLARA L. STEPHANIE A., HAZEL ROSE MARKUS, 2012)</i>	30
5.2 <i>The Interpretation of Multiracial Status and Its Relation to Social Engagement and Psychological Well-Being (KEVIN R., MIGUEL M. UNZUETA, YUEN J. HUO, LUDWIN E. MOLINA, 2009)</i>	35
5.3 <i>L'IDENTITÉ DES MÉTIS BELGES Entre post-colonisation africaine et globalisation européenne (DANA HENNES, 2014)</i>	38
5.4 <i>“What are you?”: Mixed race responses to the racial gaze (JILLIAN PARAGG, 2015)</i>	41
5.5 <i>Biracial Identity and Its Relation to Self-Esteem and Depression in Mixed Black/White Biracial Individuals (ELIZABETH M. LUSK, MATTHEW J. TAYLOR, JOHN T. NANNEY, CHAMMIE C. AUSTIN, 2010)</i>	43
5.6 <i>The Stigma of Privilege: Racial Identity and Stigma Consciousness Among Biracial Individuals (LEIGH S. WILTON, DIANA T. SANCHEZ, JULIE A. GARCIA, 2013)</i>	45
5.7 <i>“You think you’re Black?” Exploring Black mixed-race experiences of Black rejection (KARIS CAMPION, 2019)</i>	48

6 PŘEHLEDOVÉ TABULKY ZVOLENÝCH VÝZKUMŮ	51
7 ZÁVĚR.....	56
8 POUŽITÁ LITERATURA.....	59

Úvod

Česká společnost je dlouhodobě etnicky a národnostně poměrně homogenní společností. Homogenitou se v tomto případě myslí celistvost národa ve smyslu poměrně neměnného počtu podílu různých národností, které se, až na výjimky uprchlických krizí a přílivu přistěhovalců ze zemí postižených válečnou aktivitou, nemění. Heterogenitu však můžeme spatřovat v jednotlivých regionech, kde se pestrost a promíchanost různí. Během sčítání lidu v roce 2021 Český statistický úřad zjistil, že z 10,52 milionů obyvatel uvedlo 6,033 jako svoji národnost výhradně českou.¹ V rámci identifikace menšinových národností lze vybírat ze 80 nabízených variant. Největší menšiny v ČR, často velmi blízké – ať už se jedná o slovenskou, ukrajinskou či polskou, se řadí mezi společenství, které s českou společností sdílí podobnou kulturu, historii a hodnoty. To však není případ přistěhovalců z afrického kontinentu, kteří jsou už tak na českém území sami o sobě menšinou. V případě legálních migrantů z Afriky jich podle statistik cizinecké policie České republiky² z roku 2010 bylo na území ČR 4309 ze 48 různých zemí. Nutno podotknout, že v rámci pravidelného desetiletého sčítání lidu je možno uvést pouze jednu národnost, případně národnost výhradní v kombinaci s další národností, z toho však žádná z uvedených možností nezahrnuje výběr ani černošské komunity jako takové, ani výběr příslušníka jednotlivých afrických států, souhrnně jsou tedy jedinci označeni pod složkou národnost „neuvedeno“, což značně omezuje přínos konkrétních čísel, které však pro tuto práci nejsou stěžejní. Předmětem zájmu této práce je sebevnímání etnické menšiny, která vznikla propojením většinových občanů s africkou menšinou. Ta je však alespoň dle odstínu pleti na první pohled lépe klasifikovatelná než potomci tohoto mísení, kteří se souhrnně označují jako mulati, a i přes to, že jejich fenotypní znaky prokazují jisté odlišnosti od většinové společnosti, často dochází k jejich mylné identifikaci a o to obtížnější sebeidentifikaci, jelikož jsou na pomezí střetu dvou odlišných kultur, ale de facto nejsou součástí ani jedné.

Cílem práce je představit souhrn výzkumů zabývajících se problematikou identifikace míšenců, a to za pomoci metody přehledové stati zjistit, jakým způsobem lze sebeidentifikaci a sebevnímání chápat v rámci dosavadních výzkumů z jiných zemí. Dále bych chtěla sledovat rozdíly mezi kvalitativními a kvantitativními výzkumy na toto téma a jakým způsobem jsou uchopeny. V rámci zvolených výzkumů je možné sledovat přítomnost i jiných etnických propojení a mnohem pestřejší multikulturalitu, která však ČR zatím nemá

---

¹ Český statistický úřad | ČSÚ, sčítání lidu 2021

² Informace dostupné ze stránek Africké komunity v České republice, viz kapitola 3.2.

takové opodstatnění, jelikož je zdejší složení obyvatelstva značně odlišné oproti například USA, kde jsem čerpala velkou část vybraných studií. To je tedy důvodem, proč jsou ve výčtu zvolených výzkumů i takové, jejichž součástí jsou i jiné multikulturní identifikace než vyloženě mulati. Důvod, proč byly pro tuto práci vybrány zahraniční studie, je prostý. Obyvatelé Afriky jsou v České republice tak minoritní, že se do veřejných výsledků sčítání ani nedostali, a i když jsou jejich potomci, pakliže došlo k mísení multikulturního partnerství, označování jako míšenci/mulati, národnostně jsou klasifikováni jako Čech/Češka, tudíž je jejich mapování o to složitější. Možná i to je jedním z důvodů, proč v České republice doposud neexistuje příliš velké množství publikací ani výzkumů zabývajících se touto problematikou.

Tato práce je tedy zaměřená na jedince, jejichž původ není etnicky a kulturně jednotný. Kromě zmíněných výzkumů je součástí práce i představení několika málo sdružení a akcí, které, byť nepodléhají žádnému výzkumnému bádání, mohu ze své pozice a osobní zkušeností života v menšině prezentovat jako velmi přínosné pro rozvoj sebevímání a pocitu sounáležitosti. Tuto vstupní práci bych také chtěla brát jako možnou navazující pro vytvoření komplexnějších výzkumů na území České republiky, kde bych mohla lépe zmapovat právě zdejší situaci. Jakožto příslušník etnické menšiny v Česku jsem si vědoma rizika, které se pojí s tímto střetem zájmu. I když se tímto práce může jevit jako neobjektivní, v mém zájmu bylo podívat se blíže na dosavadní výzkumy zkoumající danou problematiku, jelikož v prostředí české společnosti a českých společenských věd není toto téma zatím moc zkoumané. To bylo také jedním z důvodů, proč jsem volila metodu přehledové stati, kde představuji jedny z možných dosavadních výzkumů a zjišťuji, jak se dá na danou problematiku nahlížet. Naopak v části teoretické, především v sekci 3.2 se soustřeďuji na výčet afrických a afro-českých sdružení, kterých jsem byla nebo v současnosti jsem součástí a myslím si, že mají pozitivní vliv nejen na koncentrovanou menšinu, ale právě díky četným edukativním akcím podporují i širší zájem společnosti ve snaze o lepší multikulturní soužití v kontextu české společnosti. Na první pohled se může zdát, že se s ohledem na její počty jedná o zanedbatelnou komunitu, tuto práci bych však právě chtěla věnovat všem, kteří se narodili do většinové společnosti, a i když se vlivem sociálních sítí, možnosti cestování, větší otevřenosti a dostupnosti informací mohou poměrně rychle vymanit ze života, ve kterém občas musí čelit stereotypům či případným nepřijetím, třeba tyto veškeré možnosti nejsou dostačující a hledají bezpečné místo, kde budou moci otevřeně mluvit o svých pocitech.

V textu jsou často užívány anglicismy, jelikož se domnívám, že pro některá názvosloví čeština doposud nemá ekvivalentní výrazy. Termíny *mixed-race*,

biracial/biraciální, multiracial/multirasovost – používám souhrnně pro označení jedince mající nejednotný původ. V textu jsou tedy tato slova používána jako synonyma a záměrně je kombinuji pro lepší kvalitu čtení. V případě termínu *mixed-race* se jedná o označení, které by se v češtině ekvivalentně dalo označit slovem míšenec (doslovně smíšená rasa), tedy jedinec, jehož původ je složen z různých rasových či etnických příslušností. To samé platí o označení *biracial*. České označení tohoto názvosloví můžeme nejčastěji vidět ve formě *birasoví/ biraciální*, nicméně se nejedná o pojem, který by byl v češtině ustálený a stejně jako v prvním případě se jedná o jedince mající dvojí původ. Jinak tomu není ani v případě označení *multiracial*, kterému se v češtině říká *multirasový* či *mnohorasový*. Oproti předchozím názvoslovím je tato varianta asi nejčastěji používanou volbou, případně je často nahrazena obecným pojmem zastřešující tuto problematiku, tj. *multikulturní*. Opakem těchto pojmů jsou termíny *monoracial/monorasovost*, které znázorňují příslušníky jedné rasy. Zmíněné výrazy již dále v textu nejsou vysvětlovány. Ve zvolených výzkumech se snažím zachovat původní názvosloví zvolené autory daného výzkumu, protože i zde je možné pozorovat, že i když se jedná o společné téma, označování *multirasových* jedinců se v různých výzkumech liší. I přes současnou tendenci o minimalizaci kategorizace lidí dle rasového původu, je z konkrétních výzkumu patrné, že privilegia některých skupin jsou ovlivněna právě rasovým původem.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 Kultura

Vymezení jednotlivých pojmů je pro jakoukoliv práci nezbytné, hranice mezi jednotlivými definicemi týkající se společenského soužití však tak trochu zastírají jedna druhou. Všechny spolu úzce souvisí, každé odvětví na to má tak trochu jiný pohled a v závěru se zde rodí jakýsi hon za neutrální definicí, jež by zohlednila všechny aspekty. Jedním ze souhrnných označení, které zastřešuje pomyslnou neutralitu významu je pojem kultura. Podle Eriksena (2001) je slovo kultura považováno za jedno nejsložitějších anglických slov a antropologie uvádí přes 200 různých definic (Eriksen, 2001). Pakliže se nebudeme bavit o původním významu slova, které zahrnovalo především odvětví zemědělské, tedy agrikulturu, současná doba definuje kulturu souhrnně jako určitou adaptaci na vnější prostředí.³ Je to tedy souhrn okolního dějství, které stejně jako ovlivňuje každého z nás, stejnou měrou ovlivňujeme i my samotní. V rámci oblasti zájmu psaní této práce považuji za hlavní zmínku fakt, že kultura je naučená a nejedná se tudíž o geneticky přenosnou informaci. Veškeré vlivy vnějšího prostředí se nás lepí již od narození a dítě si kulturu osvojuje díky procesu socializace, mimo jiné to tedy znamená, že kulturu si nemůžeme spojovat s rasou či jakoukoli etnickou skupinou (Eriksen, 2001).

Na kulturní hodnoty tedy člověk reaguje v souvislosti na okolní prostředí a přírodní podmínky. I když smýšlení dané skupiny o kulturních hodnotách může být totožné, proveditelnost v jiném prostředí se může podle okolních podmínek lišit. Proto je nezbytný proces adaptace a uzpůsobení se vnějšímu prostředí (Van Oudenhoven, 2002). Potíže nastávají v situacích, kdy je přesvědčení jedné skupiny o svých kulturních hodnotách natolik velké, že v případě střetu s jinou kulturou odmítají jakýkoliv ústupek. Kultura je stejně jako život dynamickým dějem, který občas prochází pozvolnou nebo naopak velmi rychlou proměnou (Van Oudenhoven, 2002).

Zmíněný proces socializace je nedílnou součástí vývoje každého jedince. Během tohoto procesu dochází k rozvoji dovedností, jejich procvičování a osvojení. Byť se nejedná o proces konečný, ale o proces celoživotní, kdy se po celou dobu člověk učí novým věcem a situacím, v určitém zlomovém bodě by se jedinec na základě získaných dovedností měl

---

³ encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kultura

stát integrovaným jedincem, který bude schopen být součástí společenského celku a stejně tak jako má být společnost místem, ze kterého jedinec může čerpat, měl by být i jedinec sám společností přínosem. Právě tato dovednost – vytváření sebe samého, současně být představitel společnosti, a ještě být nositelem její kultury, je velmi nelehký úkol pro každého jedince (Morgensterová, Šulová a kol., 2007, s. 31). Nehledě na odlišné přístupy psychologie a sociologie v rámci rozených a získaných dovedností jedince, prosazují zastánci takzvané středové teorie názor, že každý znak jedince má jak vrozený, tak enviromentální původ. Je to právě prostředí, které pak následně ovlivňuje postupný rozvoj ať už získaných, či vrozených vlastností (Morgensterová, Šulová a kol., 2007, s.33).

Procesu začleňování do kultury se souhrnně říká enkulturace. Jedná se především o specifika charakteristická pro danou kulturu (Morgensterová, Šulová a kol., 2007). Může však nastat situace, kdy se jedinec narodí do smíšeného partnerství, kde se střetávají dva odlišné kulturní světy. Už bylo zmíněno, že každý jedinec si prochází nelehkým procesem socializace a začleněním do společnosti. O stupeň výše v rámci obtížnosti je tomu v případě, že se jedinec rodí do dvou někdy až diametrálně odlišných kulturních smýšlení. I když se vztah takového páru může jevit i být idylický, největší zvrát nastává pro narozeného jedince, který musí čelit nejen tomuto kulturnímu střetu v rámci socializace a výchovy, ale navíc je velmi pravděpodobné, že bude vychováván ve společnosti, která je kulturně blíže pouze jednomu z rodičů. Takový jedinec pak čelí velkému nátlaku, aby se přiřadil k jedné či druhé kultuře (Weaver, 2020, s.13).

Bavíme-li se o identitě jako takové, podle Eriksona (1968) se jedná o pátou vývojovou fázi dítěte, kde dochází buďto k syntéze identity nebo zmatení v podobě krize identity. Vytvoření zdravé identity a identifikace jedince je velmi podstatnou součástí celkového well-being. Jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje tento rozvoj je vztah mezi rodičem a dítětem (Sugimura a kol., 2018). V rámci kulturní identity, kterou si jedinec postupně vytváří, můžeme pozorovat postupné chápání příslušnosti k národní kultuře. Děti předškolního a mladšího školního věku si příslušnost k národní kultuře začínají uvědomovat především v situacích střetu s příslušníky jiných kultur. Uvědomují si odlišnosti v barvě pleti, stylu oblékání nebo jiné řeči. Zmíněné aspekty se v případě multiracial jedinců ještě umocňují a zájem o odlišnou kulturu je tak patrně větší, jelikož se jich to osobně dotýká. Pro pozdější formování tolerance, je střet s jinými kulturami velmi zásadní (Morgensterová, Šulová a kol., 2007).

1.2 Etnicita

S pojmy kultura úzce souvisí i další pojem, který v posledních desítiletích zažívá nebyvalý nárůst studií na společensko-vědním poli a tím je etnicita. I přes prvopočáteční nezájem tuto problematiku řešit, kterou projevil například Max Weber (1980) a spolu s ním i spousta dalších sociálních vědců z období 20.let až do let padesátých, neboť se domnívali, že pojmy etnicita či nacionalismus budou postupně ubývat na významu, a to z důvodu modernizace a dalších procesů s ní spojených. Válečné konflikty devadesátých let 21.století a následný příliv migrantů, nejen do Evropy, však politický význam a potřebu jasného vymezení tohoto pojmu naopak posílily (Eriksen, 2012, s.19).

Etnicita je nejčastěji skloňovaná v sociální antropologii a ukazuje na: „*aspekty vztahů mezi jakýmkoliv skupinami, které jsou jak vlastními členy, tak ostatními nahlíženy jako na kulturně odlišné*“ (Eriksen, 2012, s. 22). Často se tedy ve společnosti mylně vyskytuje představa o tom, že o osobě mající etnikum hovoříme pouze v případě, že se jedná o jedince odlišného od většinové společnosti. To však vyvrací různé diskurzy, které potvrzují, že etnický není označení pouze pro menšiny, nýbrž i pro ostatní dominantní neboli majoritní skupiny.

Etnicita sebou přináší i jisté chápání a přijetí svého původu. V interkulturní psychologii se můžeme setkat s pojmem etnická příslušnost. Jedná se právě o projevené vědomí o sounáležitost s danou etnicitou. Záleží tedy na tom, jaké má jedinec nebo skupina povědomí o svém etniku (Průcha, 2007, s. 51).

1.3 Lidská „rasa“⁴ a označení míšenců jako mixed-race, biracial

„Měli jsme hezkou zahradu a na ní pískoviště, kam jsem zval ostatní děti. Jeden den přišla i holčička, která mi řekla, že už tam chodit nemůže, protože si to její maminka nepřeje. Prý proto, že jsem černý. Vzpomínám si, jak jsem se rozběhl do koupelny a dlouho se díval do zrcadla a přemýšlel o tom, co mi řekla,“ slova česko-nigerijského tanečníka přezdívaným Yemi A.D. v knize *Náš černobílý svět* česko-nigerijského autora Obonet S.Ubam (která byla mimo jiné inspirací pro napsání této bakalářské práce) poukazují na to, že ať už je či není potřeba kategorizovat lidstvo do ras, fenotypní znaky a odlišnosti od jiných v lidech mohou

---

⁴ Pozn. autora: Termín rasa je zde uveden záměrně v uvozovkách, a to z důvodu citlivosti tohoto označení a kategorizací lidí do skupin, která z logiky věci vzhledem k neustálému mísení kultur a prolínáním výše zmíněných původních ras, ztrácí na významu minimálně v rámci oboru moderní genetiky.

vyvolávat podobně negativní pocity, které mohou vytvářet podobné xenofobní smýšlení (Ubam, 2012, s. 133).

Problematika ras je velmi komplexním tématem. Teorii o tom, jakým způsobem by se lidstvo mělo klasifikovat je nepřeborné množství. Od dob Darwina uplynuly již tři století, on sám však ve své publikaci z roku 1871 zmiňuje, že lidské rasy se navzájem prostupují (Salzmann, 2003). Všeobecná encyklopedie z roku 1999 (Salzmann, 2003) uvádí rasy tři: europoidní, mongoloidní a negroidní⁵. Nicméně čisté rasy takzvaně geneticky homogenní neexistují, a pakliže se nebudeme zabývat populacemi, které žily dlouhodobě v kompletní izolaci, rasy jako takové pravděpodobně ani nikdy neexistovaly. Nelze samozřejmě zpochybnit biologickou variabilitu mezi jednotlivými skupinami, avšak křížení různých lidských skupin vede ke zmenšování fyzických rozdílů, a spolu se současným trendem migrace a globalizace tak napomáhají tomuto homogenizačnímu procesu (Salzmann, 2003, s.167). Lidská společnost má tendence kategorizovat jedince do skupin. V momentě, kdy je jedinec nezařaditelný do jedné či druhé skupiny, vzniká určitá anomálie, která však společnosti připomíná, že existence rasy a kulturní provázanost jsou fluidními ději, které nemají vymezené ohraničení (Sundstorm, 2001).

V roce 1993 došlo ve Spojených státech k vyvrcholení úsilí hnutí *Association of MultiEthnic Americans* a *Project RACE (Reclassify All Children Equally)*⁶, bojujících za rovnoprávnost a změnu rasových kategorií. Jejich argumenty byly dostačující k tomu, aby tehdejší sněmovní komise pro sčítání lidu v některých státech změnila dosavadní systém kategorizace a rozšířila se o možnost identifikovat se jako multiracial (Sundstorm, 2001, s. 286). Toto hnutí a veškeré pokusy o zahrnutí mixed-race jako možnost sebeidentifikace se pochopitelně setkalo s velkou vlnou kritiky. Jedním z kritických argumentů byl názor, že identifikace jako mixed-race nemůže být přípustná, jelikož se jedná o snahu vymanit se z kategorizace lidí tmavé pleti. V rámci rasové hierarchie Spojených Států má podle kritiků zachování ras má politický význam (Sundstorm, 2001).

Mixed-race jedinci často uvádí, že se cítí být identifikováni pouze s jednou stranou svých rodičů, ale že na druhou stranu nechtějí být součástí identifikace pouze jednoho z rodičů ve prospěch toho druhého. Potřeba vyjít vstříc oběma kulturním složkám je velmi patrná, stejně tak jako pocit multirasové sounáležitosti a touha po spravedlivém znázornění jedincovy identity (Sundstorm, 2001).

---

⁵ *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Encyklopedie Diderot, 1999

⁶ Organizace Spojených států, které usilovaly o rovnoprávnost a uznání mixed-race jedinců. Projekt RACE funguje i v současnosti.

1.4 Sebepojetí

Na otázku, zda se česko-etiopský fotbalový reprezentant Theodor Gebre Selassie v knize *Náš černobílý svět* cítí spíše jako Čech, nebo jako mulat odpovídá: „*To je asi nejsložitější otázka, jakou můžu dostat. Cítím se jako Čech, ale s etnickými kořeny. Myslím, že na to nejde odpovědět jen tak, či onak, jedno, nebo druhé. Vždycky jsem se považoval za Čecha, jen s jinou barvou kůže, a jediné, co jsem řešil, bylo, proč to lidé nedokážou pochopit. Narodil jsem se tady, mnohdy jsem mluvil česky líp než oni a nechápal jsem tedy, proč s tím má někdo problém*“ (Ubam, 2021, s.115).

Sebepojetí, sebeidentita, sebevnímání – jinými slovy představa o sobě samém je proces, který si vytváříme celoživotně. Zahrnuje aspekty naší existence, někdy mohou být zkreslené, ale to se odvíjí od schopnosti, jak moc k sobě člověk dokáže být kritický a reflexivní. Sebevnímání není pouze vnímání jednotlivce, ale je ovlivněné postavením v sociální skupině a celkovým vzájemným spojením. Skupinou je zde myšlena taková, se kterou sdílíme sociální a kulturní hodnoty, s nimiž se ztotožňujeme. I v tomto případě, stejně jako tomu bylo u vytváření identity, má na sebepojetí velký vliv vztah rodičů, a především pak to, jak je dítě rodiči přijímáno. Zlomové období nastává kolem třetího roku života, kdy dochází k budování vlastní osobnosti. Vytvořené vazby v tomto období mohou jedincovo sebevnímání trvale ovlivnit. Nehledě na kulturní odlišnosti, můžeme pozorovat univerzální jev, kterým je vazba s dítětem již v prenatálním období. To však nic nemění na tom, že pojetí identity je kulturní záležitostí. Aby byl jedinec schopen tolerovat i odlišné kultury, musí mít sám vybudované zdravé sebepojetí (Morgensternová, Šulová a kol., 2007).

Způsob, jakým lze pohlížet na sebevnímání, je možný i v rámci teorií sociální konstrukce reality, a to konkrétně pojednání o sociologickém věděni autorů Berger a Luckmann, kteří vycházejí ze dvou základních pojmů a tím jsou *věděni* a *realita*. Jinými slovy se dle nich realita vytváří sociálně, načež tuto realitu chápeme jako takovou, které přisuzujeme existenci nezávisle na naší vůli. Věděni pak definují jako jistotu daných jevů, které jsou nositeli konkrétních vlastností (Berger, Luckmann, 1999, s. 9). Stejně tak lze říct, že instituce, kterým ve své knize věnují patřičnou část, řídí lidské chování. Od lidí, jejichž role jsou pro danou pozici typické, tedy jsou realitou, člověk očekává jisté chování. V kolektivu dětí to tak například může znamenat, že pakliže učitel staví dítě do určité pozice, může tato pozice mylně ovlivnit jeho sebevnímání stejně tak, jako může ovlivnit jeho postavení ve společnosti. V rámci procesu socializace, které autoři také věnují patřičnou pozornost, se na první pohled může zdát, že se jedinec rodí do již zajetých kolejí určených

společností. Tyto koleje mohou představovat i různá stereotypní přesvědčení v rámci různých společenských struktur, kterým jedinec buďto podlehne nebo si vytvoří svébytnou sebeidentifikaci, ve které však musí respektovat příslušnost ke společenskému celku (Berger, Luckmann, 1999).

Sebepojetí je dynamickým dějem. Člověk o sobě může mít zdravé smýšlení, ale v momentě, kdy bude nucen vykročit ze své komfortní zóny, může znejistit a začít o sobě pochybovat. V případě etnického sebepojetí se jedinci odlišují od většinové společnosti v různých fázích života vypořádávají se situacemi a sebepojetím jinak. Může se stát, že v určité životní fázi jedinec nebude vědět, jak se svým pojetím nakládat a úplně se proti některé části své identity vzbouří (Moree, 2015). Výjimečné bohužel nejsou ani situace, kdy se například jedinec tmavší pleti snaží různě kamuflovat své zbarvení, ať už pomocí bělících prostředků nebo vyhýbání se slunci. Jedná se o fázi odmítnutí, která je ve většině případů pouze přechodným jevem. Jedna věc, je sám sebe přijmout, když už jedinec touto adaptací projde, přichází další bod zlomu, a tím je sebepojetí ve společnosti, která byť na první pohled nemusí projevovat na venek žádné patrné náznaky, může jedince uvést do stavu trvalého znevýhodnění, kde je nucen čelit různým předsudkům.

Děti, které vyrůstají v jednojazyčném prostředí, i za předpokladu, že se jedná o menšinu, nicméně žijící pospolu, sebeidentitu vnímají ještě trochu jinak, než je to u dětí, kde je identita takzvaně hybridní, tedy situace, kdy se dítě narodí do dvoj a více jazyčného prostředí, které je smíšené i co se barvy pleti týče (Moree, 2014, s. 34). Takové dítě je pak Čechem, ale ne bílým Čechem, zároveň míšencem, zároveň příslušníkem tmavého etnika, ale ne tak docela. Dříve se jedinci rozdělovali na ty vyrůstající v homogenním nebo smíšeném prostředí (Brislin, 1977). Od podobných kategorizací se ale postupně upouští a možnost identifikovat se s vícero identitami je snad na vzestupu, což pro jedince především smíšeného původu přináší značnou úlevu.

1.5 Multikulturalismus

„Multikulturalismus se stal módním slovem, které má skoro stejně tak významů, jako je úst k jeho vyslovení“ prohlásil ve své knize z roku 1993 Robert Hughes, čímž poukazyval na růst tohoto trendu a komplexnost významu slova, ke kterému vzniklo a stále vzniká nepřehledné množství studií a názorů zabývajících se touto problematikou. Jako vůbec první společnosti, které byly od počátku vnímány jako multikulturní, byly země vyvinuté migrací, která se již od dob Francouzské revoluce stala postupným fenoménem. Bavíme se tedy

převážně o Spojených státech amerických, Austrálii, Argentině, Kanadě či Brazílii (Kwiatkowski et al., 2020, s. 12).

Vliv multikulturního prostředí sebou přináší koncepty umožňující reflektovat, jakým způsobem je jedinec schopný ovlivňovat své postoje a chování například díky takzvané dvojité perspektivě. Autorka tohoto konceptu Norton (1978) říká, že se jedná o: „*vědomý a systematický proces souběžného vnímání, chápání, srovnávání hodnot a chování většího společenského systému s těmi, s nimiž je daný jedinec v těsném kontaktu – rodina, komunita*” (Navrátil a kol., 2003, s.20). Podle této teorie můžeme u jedinců sledovat pomyslnou bipolaritu, kdy se snaží zachovat si pozici v dominantním systému – zajišťující ekonomické zdroje a zároveň být součástí systému výchovného – zahrnující sociální vazby (Navrátil a kol., 2003).

Multikulturalismus sebou přináší odlišné národy a rozdílné kulturní hodnoty. V rámci sociální spravedlnosti je kladen důraz na to, aby se se všemi kulturními přesvědčeními nakládalo jako se stejně platnými a byla zachována jistá rovnost (Kwiatkowski et al., 2020). I když je snaha o respektování kulturních přesvědčení patrná, v rámci evropského kontextu se český multikulturalismus od jiných zemí stále odlišuje. Svě o tom ví česko-konzský spisovatel Tomáš Zmeškal, který v knize *Obonet S. Ubam* popisuje, jak velký rozdíl spatřoval mezi životem v Česku a životem v Anglii: „*Londýn je nesmírně multikulturní. Vzpomínám si, že když jsem přijel, neměl jsem vůbec žádný problém. V Čechách jsem musel být stále připravený něco vysvětlit, až se mě někdo zeptá, odkud jsem. A i když to byl pozitivní zájem, člověka to trochu unavovalo. Naproti tomu v Londýně jsem se o to mohl přestat starat. Žilo se mi tam velmi dobře, a i vztahy byly jiné. Britská společnost je české mentálně velice vzdálená. Žít tam bylo v mnoha směrech velmi příjemné. Řekl bych, že lidi, kteří jsou na rozhraní kultur, si tam mohou připadat jako doma*” (Ubam, 2021, s.76).

2 INTERKULTURNÍ SOUŽITÍ

Interkulturní soužití a interkulturní partnerské vztahy jsou fenoménem, kterému byla věnována pozornost především v zahraničí, tedy v zemích s výraznou problematikou týkající se přistěhovalců a menšin. S postupně rostoucím trendem prolínám kultur nabývá toto téma na aktuálnosti (Morgensterová, Šulová a kol., 2007, s. 101)

2.1 Život v multikulturním prostředí

Život v multikulturním prostředí přináší pestrost, střet kulturních hodnot, učení se novým věcem a spoustu dalšího. Jedním z klíčových aspektů spokojeného soužití a správného chápání se, je komunikace. Americký profesor Dean Barnlund komunikace rozdělil na čtyři ovlivňující faktory (Šišková, 2001, s.13):

- hodnoty,
- vnímání,
- předpojatost (předsudky),
- komunikační styl.

V ideálním světě by k porozumění obou stran došlo v případě, že bude komunikace shodná ve všech zmíněných faktorech.

Hodnoty jsou získávány již během procesu socializace, ať už jsou to názory primárních pečovatelů a blízkého okolí, jedná se o aspekty výchovy, který nasáváme již ve velmi raném věku. Jsou to právě hodnoty, které v případě konfliktu, poukazují na rozdílné hodnotové vzorce druhé strany. Obtížné situace pak nastávají v momentě, kdy je prostředí většinové společnosti „narušeno“ společností menšinovou. Přijímání nových hodnot dané společnosti ale částečně znamená, vzdání se některých hodnot původních, což pak přináší podobný vzorec, jako pro jedince s jiným etnickým původem narozeným do většinové společnosti. Na základě těchto jevů pak vzniká řada otázek, zda jedinec přijímáním nových kulturních hodnot tak trochu neztrácí svou původní identitu a především, zda i když se svých hodnot vzdá, bude následně někam patřit (Šišková, 2001)?

Soužití v multikulturním prostředí není statický jev. Skupiny prochází různými fázemi, vývojovými změnami a také reagují na vlivy vnějšího prostředí. Ve většině případů se v rámci multikulturního soužití můžeme setkat se dvěma scénáři, buďto dochází ke vzájemnému pochopení, a tedy pocitu sounáležitosti a jisté kohezi, nebo naopak může

docházet k procesům vyloučení v jakýchkoliv podobách (Moree, 2015). Pro tuto konkrétní práci bych se chtěla věnovat právě procesu vyloučení. Záměrně je zde zmíněn jako proces, jelikož se jedná o postupný děj, který se z počátku může vyskytovat například ve formě pouhých nedorozumění. Odlišná barva pleti nebo jiná etnická příslušnost jsou často důvodem k záměrnému poukazování na jedincovu jinakost a pravděpodobnost, že jedinec bude vylučován tímto vzrůstá (Girard, 1986). Vyloučení jedince či skupiny z kolektivu často předchází smýšlení založené na stereotypch. Lidstvo jako takové má tendenci kategorizovat svět kolem sebe a stereotypy nejsou ničím jiným než formou ať už pozitivní, či negativní kategorizace (Moree, 2015, s.156).

Stereotypy většinou, kromě informací, zahrnují i očekávané chování od určitých skupin. Častokrát jsou to informace a způsoby vnímání, které jsme pochytili od rodičů a blízkého okolí. Jedná se tedy o naučenou formu smýšlení podobně jako je tomu u kultury. Nehledě na prostředí, ve kterém vyrůstáme, velkou roli mají v dnešní době i masmédiá (Samovar a kol., 2013). O kousek dále oproti stereotypům, díky kterým si spíše organizujeme a uspořádáváme svět, stojí předsudky. Jedná se o velmi silně zakořeněné pocity, povětšinou asociované s konkrétní skupinou (Samovar a kol., s. 225). Předsudky však v životě člověka hrají zásadní roli v rámci získávání pocitu nadřazenosti a síly.

Do skupiny této problematiky můžeme zařadit i etnocentrismus, který je jakýmsi vlastním přesvědčením o nadřazenosti dané kultury. Na základě toho pak mají jedinci smýšlející etnocentricky tendenci hodnotit kultury ostatní (Moree, 2015). Etnocentrismus spolu s předsudky a stereotypy jedincům často brání k jakékoliv interakci s jinou kulturou, jelikož je síla jejich přesvědčení na tolik velká, že odmítají přijmout jakýkoliv jiný názor a úhel pohledu. Tyto předpojaté názory pak mohou přerůst v mnohem násilnější podoby – rasismus. Ten bych v rámci této práce chtěla zmínit pouze okrajově, protože jej považuji za samostatné téma. I když se nejedná o náboženství, je rasismus označován jako víra. Víra v přesvědčení o nadřazenosti jedné rasy nad druhou. Rasismus má mnoho podob, nicméně jakákoliv jeho podoba, může mít velké až fatální dopady nejen na jednotlivce, ale celé generace a lidstvo jako společenské uskupení (Moree, 2015, s.162).

2.2 Česká republika – homogenní a zároveň heterogenní prostředí

Na přelomu druhého a třetího tisíciletí čelila Evropa společensko-politickému vývoji jehož součástí byla migrační vlna, která se nevyhnula ani Česká republika. Příliv rozsáhlých skupin z různých koutů světa vytvořil v poměrně homogenním prostředí nový rozměr a mezietnický střet. K uzavírání smíšených sňatků docházelo od nepaměti, nicméně tento jev byl Čechům generace let 1950-1990 tak trochu neprobádaným a cizím. Bavíme se o dobách, kdy v České republice převažovala absolutní národnostní většina, kde národnostní menšiny zaujímal tak malé procento populace, že se v celkovém počtu obyvatel jejich přítomnost rozptýlila (Bittnerová, Moravcová a kol., 2015, s. 5). Střet s jinými etnickými skupinami bylo povětšinou lokální, tedy v konkrétní oblasti země. Národnostní menšiny, které se zde v těchto letech žily často tvořili společenství s velmi podobným původem a kulturními hodnotami. Řeč je převážně o Němcích žijících v pohraničí, Polácích v oblasti Těšínska či Ostravska a Slováci, kteří se samozřejmě od ostatních skupin trochu odlišují vzhledem k existenci Československé republiky. Jako největšími etnickými narušiteli se postupně začali stávat Romové (Bittnerová, Moravcová a kol., 2015).

Oficiální data Českého statistického úřadu poukazují s jistými odchylkami na vzrůstající tendenci počtu uzavření interkulturního manželského svazku, a to od roku 1995. Výsledky také poukazují na to, že častějším typem interkulturního svazku byl svazek české ženy a příslušníka jiné kultury (Morgensterová, Šulová a kol, 2007, s.102). Interkulturní vazby se vymykají smýšlení homogenních společností, kde je snaha o zachování principu stejnosti více než patrná. Postupná globalizace a historické procesy přináší otevřenou kulturu, kde se míchají různé proudy, smýšlení a vlivy moderního světa.

Česká republika se stala pro některé trvalým útočištěm a novým domovem, pro jiné zase pouze přechodnou stanicí. Ať už převládalo jedno či druhé, z původní poklidné homogenity státu se tak postupně začalo stávat multikulturní prostředí, ve kterém se heterogenita, která byla původně pouze lokální záležitostí, začala rozrůstat. Najednou byly kulturní rozdíly patrnější, což státu, který žil v částečné izolaci od ostatních etnik, přineslo nový kulturní rozměr.

3 MENŠINY V ČR

Etnickou menšinu lze definovat jako skupinu, která je počtem menší než zbytek většinové populace v dané společnosti. Bavíme-li se o menšině, hovoříme vždy o vztahu menšiny k většině a naopak, a také o určitém vyhrazeném místě většinou ohraničeném státní hranicí. Podle Eriksena (2012) mohou nastat tři druhy možnosti soužití menšiny s většinou (Eriksen, 2012, s. 201-202):

- 1) Asimilace – i když se asimilace na první pohled může jevit jako nejvhodněji zvolená forma soužití, často může docházet ke snaze přesvědčit menšinu, byť nenásilným způsobem, aby upozadili své kulturní hodnoty a adaptovali se většinové společnosti.
- 2) Nadvláda – segregace a podobné násilné formy vyloučení menšiny z většiny s vidinou ideologické představy o tom, jak je míchání kultur či ras škodlivé. Dochází tak k mocenské asymetrii, která pomocí utlačování ve většině případů přerostla v dlouhodobý konflikt.
- 3) Multikulturalismus – snaha o úplnou decentralizaci a zachování jednotlivých kulturních charakteristik.

V literatuře se můžeme setkat i se čtvrtým dělením a tím je metoda tavícího kotle, která předpokládá, že každá kultura se sebou přináší něco cenného a na rozdíl od strategie multikulturalismu, nebo také kulturního pluralismu, v tomto případě převažuje snaha o kulturní rozmělnění a propojení (Navrátil a kol., 2003).

Česká republika vydala v roce 1995 Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin. Vymezení pojmu národnostních menšin vlády České republiky zní takto:

- 1) *Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*
- (2) *Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné*

*než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnosti menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.*⁷

Mezi nejčastější menšiny v České republice můžeme považovat menšinu slovenskou, polskou, maďarskou, romskou, chorvatskou, ukrajinskou nebo řeckou a podobně (nejčastěji menšiny evropského společenství). Aktuální stav počtu cizinců na území České republiky ze sčítání roku 2001 je celkem 647 650 registrovaných osob.⁸

3.1 Nejzastoupenější skupiny

Jak bylo zmíněno výše, Česká republika ukrývá četný zástup národnostních menšin. Nutno podotknout, že se ale z velké části jedná o menšiny, jejichž historické a kulturní hodnoty mají podobný základ, laicky řečeno se až tak nevymykají většinovému celku a jedná se především o menšiny stejného kontinentu, v tomto případě Evropa. Mezi nejzastoupenější skupiny v rámci této kategorie patří menšiny bulharská, maďarská, německá, řecká a další. Největší rozdíly mezi těmito menšinami jsou většinou patrné v jazyce. Pokud se zaměříme na vizuální stránku, nejpočetnější skupiny vymykající se většinové společnosti svým vzhledem, jsou menšiny vietnamské nebo romské. Konkrétně romské kultuře je věnován asi největší zástup publikací o menšinách. Vietnamců je zde dle statistik 66 340, což je podle statistik zhruba 3x tolik, co Romů. Jiné etnické skupiny jsou v rámci sčítání lidu souhrnně označeny v sekci ostatní a osoby s dvojitou národností. Z 80 možných výběrů národností (např.: Americká, Anglická, Britská, Tádžická, Bosenská, Japonská atd.) ani jedna z uvedených možností nenabízí výběr příslušníka afrického původu, ani konkrétní zemi v Africe, takže jsou tito jedinci v kategorii jiné nebo neuvedeno.⁹

3.2 Africká komunita v ČR/Praha

S informacemi o africké komunitě na území České republiky to trochu zaostává. Poslední informace na stránkách Afrického informačního centra o počtu Afričanů žijících v ČR jsou staré z roku 2010. Tou dobou zde žilo na 4309 jedinců ze 48 různých zemí. Africké informační centrum bylo založeno v roce 2005 iniciativou občanského sdružení

---

⁷ vlada.gov.cz

⁸ infocizinci.cz

⁹ scitani.cz/narodnost

Humanitas Afrika (viz níže). Mimo sdružování četných publikací o zemích Afriky v minulých letech uspořádalo také různé kulturní akce, kurzy svahilštiny, promítání edukativních filmů a spoustu dalších.¹⁰

V roce 2013 vznikl pod taktovkou českého režiséra Jana Svatoše krátkometrážní dokument s názvem *Afropolis*.¹¹ Tento dokument beru jako velmi přínosný, jak pro tuto práci, tak právě jako přínos pro širokou veřejnost, jelikož dokument zmiňuje i stále patrný střet multikulturního prostředí, představuje stereotypy, které v České republice mnohdy ještě kolují nejen o Africe, ale i o černoších. Dokument pojednává o Afrických a mixed-race umělcích, kteří žijí a představují své umění české společnosti. Jedním takovým uměleckým seskupením je kapela *United Flavour* s frontmanem Djeie Gogo v čele, která je, jak vypovídá z názvu, směsicí různých etnických příslušníků. Součástí dokumentu jsou i shromážděné výpovědi Čechů, kteří popisují své zkušenosti s černochoy v ČR. Zajímavým prvkem je, že pakliže měl někdo z dotazovaných špatnou zkušenost, ve většině případů se jednalo o černochoy soustředěné na Václavském náměstí v centru Prahy, kde většinou postávají u barů, u kasina a podobných zařízení, aby nalákali kolemjdoucí dovnitř. Stejně negativně dotazování reagovali na černochoy, kteří v centru nabízejí drogy a další omamné látky.

V dokumentu zaznívají i úryvky písní dalších umělců. Jedním z nich je zpěvák přezdívaný si *U-CEE*. Při pohledu na něj je patrné, že má mixed-race původ a v jedné ze svých písní s názvem *International* zpívá o stereotypech, se kterými se setkal. Jedna ze slok jeho písně pojednává o tom, že jeho nejasný původ může v lidech vzbuzovat nedůvěru a taky jistou spojitost s nějakou formou kriminality, což jen potvrzuje zmíněné výpovědi účastníků dokumentu, kteří popisovali negativní zkušenosti s černochoy, kteří opravdu nějakou kriminální aktivitu páchají, například zmíněný nelegální prodej drog v centru Prahy. Těmito předsudky tak vzniká začarovaný kruh stereotypů, které mají lidé bohužel tendence aplikovat a dávat si do souvislosti s ostatními černochoy. Dokument dále zobrazuje nepříjemné situace, se kterými se afričtí přistěhovalci někdy setkali. Když nebudeme brát v potaz slovní urážky, kterým samozřejmě na začátku jedinci nerozuměli z důvodu neznalosti češtiny, ani neustále civění od okolí, dalším nejčastějším problémem bylo těžko sehnatelné bydlení se slovy, že vedle černochoů přeci nikdo chtít bydlet nebude.

---

¹⁰ centrum.humanitasafrika.cz

¹¹ ceskatelevize.cz/porady/10413828746-afropolis/

Jeden z účastníků dále zmiňuje takzvané “africké zelené pasy”¹², které představují nadměrnou potřebu kontrol, převážně letištních nebo hraničních v případě jedince s Africkým pasem/původem. Většina dotazovaných černochů se shoduje v myšlence, že i když s určitou mírou připomínek k jejich původu před nastěhováním se do Česka počítali, uvítali by větší míru ohleduplnosti a snahu alespoň částečně odvrátit potřebu některých se neustále zabývat událostmi minulých režimů. Podstatu ale vidí především v solidaritě na zemi, nehledě na Českou republiku, nehledě na místo, kde žijí, problém spatřují v samotných systémech jednotlivých zemí, které možná nevědomky přerozdělují společnost i na základě jiných důvodů než rasových, což v lidech automaticky vzbuzuje potřebu se bránit či jinak obhajovat, čímž dále vzniká prostor pro vytváření této umělé agrese, a jak v závěru dokumentu říkají již zmínění umělci, jejich cílem bylo přinést jinou kulturu, aby v lidech probudila znovu propojení se světem, které se snaží doručit právě skrz hudbu a tanec (iVysílání, Česká televize, 2013).

HUMANITAS AFRIKA

Je jednou z nejznámějších neziskových organizací, která byla v roce 2000 založena za účelem šíření povědomí o životě v Africe i o životě Afričanů žijících v České republice. Propojením dvou odlišných kultur tak vznikl prostor pro vytvoření přátelských vazeb mezi Českem a Afrikou. Organizace postupně získávala právní podobu a v současnosti funguje jako Africké informační centrum s knihovnou s africkou tematikou. *Humanitas Afrika* působí i na kanále Youtube s názvem *Ubuntu is Parada*, kde vydala sérii zvanou *What are the Africans and AfroCzech doing in the Czech Republic*. V přibližně půlhodinových video sestřizích debatují o životě Afričanů v České republice. Jedním z hostů tohoto pořadu byla před nedávnem i česká moderátorka súdánského původu Lejla Abbasová. Kromě organizace *Humanitas Afrika* je počet afrických spolků a organizací poměrně pestrý. Spojitost s Afrikou ať už v rámci humanitární pomoci nebo kulturně či vědeckého zaměření je nespočet, ráda bych zde uvedla ještě pár akcí pořádaných v Praze, které si myslím, že stojí za zmínku.

---

¹² Pozn. autora: zelenými pasy se v tomto případě nemyslí barevné rozlišení pasů, které má standartně čtyři různé barvy (červená, zelená, černá, modrá) – takovéto zelené pasy se používají pro většinu muslimských zemí a v několika západních zemích Afriky spolu s Nigérií, Senegalem a Nigerem. Důvodem afrických zemí mající zelené pasy není ani tak náboženství, ale příslušnost hospodářského společenství s názvem ECOWAS.

BAREVNÁ DEVÍTKA

Jednou z několika pravidelně konajících se akcí je multikulturní festival Barevná devítka pořádaný městskou částí Prahy 9. Oproti dalším zmíněným akcím je tato akce pomyslnou vstupní bránou do světa multikulturního prostředí. Kromě afrických umělců a afrických pokrmů se každoročně akce zúčastní například umělci z Balkánu, Kuby a dalších koutů světa. Součástí festivalu jsou i tradiční české a moravské lidové písně.¹³

A.B.E.T. - JAK CHUTNÁ BENIN

Aliance celým názvem *Alliance-Bénin en République Tchèque* pořádá tradičně již od roku na 2015 každoroční akci s názvem Jak chutná Benin. Poslední ročník se uskutečnil letos v srpnu na náměstí Jiřího z Poděbrad. Součástí programu je živý kulturní a hudební program, degustace afrických pokrmů nebo také výstava a prodej afrických výrobků.¹⁴

AFRICKÝ DEN DĚTÍ

Mimo zmíněné organizace se již od roku 2007 pořádá akce nesoucí název *Africký den dětí*. Tato neformální událost byla původně založena partou afrických přistěhovalců pro jejich rodiny a příbuzné, ale zúčastnit se může kdokoli nehledě na původ a barvu pleti. Jako jeden z hlavních důvodů, proč tuto událost vytvořili, iniciátoři uvádí tradice, které se svým potomkům a veřejnosti snaží touto cestou přiblížit. K ochutnání jsou zde i africká jídla za doprovodu tradiční africké hudby a tance. O *Africkém dni dětí* byla mimo jiné v roce 2018 natočená reportáž České Televize v rámci pořadu *Sousedé* (iVysílání, Česká televize, 2018).

Přáním jednoho z aktérů této akce bylo, aby se podobné akce pořádaly i nadále, čímž by nezankly tradiční kulturní africké hodnoty a šířily se dále. Zvláště pak apeloval, aby na své kořeny nezanevřely děti smíšeného původu, pro které je ještě o něco složitější najít si své místo vzhledem ke své biracial identitě. O založení takového biracial spolku pojednává následující kapitola.¹⁵

---

¹³ barevnadevitka.cz

¹⁴ alliancebenin.cz

¹⁵ Pozn. autora: veškeré informace použité v této kapitole jsou získané na základě vlastní účasti, případně z dostupných online zdrojů na webech, sociálních sítích a zmíněných dokumentech České televize.

3.3 Sdružení – *Melanin Kids*

Jak bylo zmíněné v úvodu a kapitole 3, africká komunita je na území České republiky zastoupená dle celkového poměru počtu obyvatel v poměrně zanedbatelném množství. Právě i to bylo jedním z důvodů, proč byl v roce 2015 založený instagramový účet se současným názvem *melaninkidsczsk*, se snahou oslavovat odlišnost a nepodléhat nátlaku či případným narážkám většinové společnosti, která jak bylo později zjištěno, zanechala patrný šrám na každém z aktivních účastníků této skupiny, ať už v lehčí nebo závažnější podobě. Na počátku nenápadná snaha sdílet fotografie etnicky biracial jedinců žijících na území České a Slovenské republiky s původním záměrem dokázat těmto jedincům, že zde nejsou sami, postupně přerostla v mnohem širší okruh aktivit a v podstatě tak přesáhla svůj původní záměr.

V tomtéž roce pod taktovkou zakladatelů stránky proběhl první sraz. Na základě této události a po nepřeborném množství diskusí se všemi zúčastněnými, jsme spolu s ostatními členy a zakladateli došli k závěru, že podobná setkání přináší to, co většina těchto jedinců žijících v menšině celoživotně postrádala. Kolektivní pochopení, snahu vymanit se ze stereotypů stanovených většinovou společností, prostor pro vyjádření jakýchkoliv traumat a pochybností vzniklých převážně v dětství, ve většině případů i absenci jednoho z rodičů, respektive vyrůstání ve většinové společnosti bez jakékoliv šance poznání tradičních kulturních hodnot druhého rodiče, což bylo hnacím motorem pro pořádání dalších srazů a aktivit s nimi spojených. To vše a spousta jiných pozitivních ohlasů vyplynuly z pouhých střetnutí, které se od té chvíle staly pravidelnou událostí. Tento z počátku nevinný nápad se postupně rozrůstal dále, za dobu působení se tak uspořádaly různé besedy a přednášky zaměřené především na celkovou problematiku multikulturního prostředí, potřeby vytváření podobných kolektivních sdružení cílené na stejnou etnickou menšinu, akce vysvětlující současnou situaci na celém území Afriky, přednášky zástupců jednotlivých zemí s osobními zkušenostmi. Hlavním záměrem toho všeho bylo zprostředkovat mediálně nezmanipulované informace a přinést reálné pocity a smýšlení jednotlivých účastníků, jak se cítí v českém prostředí a také těm, kteří neměli možnost střetnout se s africkou kulturou, čímž se díky těmto akcím podařilo vytvořit alespoň částečně autentickou představu o tamní kultuře.

Díky této skupině se také podařilo získat různé spolupráce, ať už se jednalo o účinkování v hudebních/tanečních klipech, reklamách, či filmech. Když byla v únoru roku 2022 zahájena ruská invaze na Ukrajinu, členové *melaninkidsczsk* se aktivně podíleli na záchraně nigérijských studentů v té době studujících na území atakovaného státu. Pro postižené bylo

zajištěno dočasné ubytování, základní potraviny, oblečení, elektronika nebo také případná pomoc s vyřízením potřebných dokumentů pro dočasné/dlouhodobé setrvání v České republice.

4 STRATEGIE VYHLEDÁVÁNÍ ZDROJŮ

Pro tuto bakalářskou práci byla zvolena metoda přehledové stati. Druhů přehledových statí je několik. Nejčastěji se setkáváme s takovým typem přehledové stati, která je součástí výzkumní studie referující o jednom výzkumu a zasazuje jej do širšího badatelského kontextu. Druhým nejčastějším typem je studie mapující výzkum v rámci dané oblasti Pomocí analýzy a syntézy vyhodnocuje výsledky jiných výzkumných prací na dané téma (Mareš, 2013). Tento typ přehledové stati jsem zvolila i pro napsání této bakalářské práce.

Mareš (2013, s.429) uvádí, že autoři přehledových statí často do výzkumu zařazují pouze výzkumu psané v jednom jazyce, až na výjimky multikulturní tematiky. Jelikož jsem nechtěla být determinovaná socio kulturou dané země, snažila jsem se použít relevantní výzkumy nejen v anglicky mluvících zemích, ale i v zemích, kterým dominuje francouzština. V obou případech se jedná o země, které vlivem postkolonialismu čelili velkému přílivu rozmanitých etnických skupin, což samo o sobě vedlo k vytvoření multikulturních společností mnohem rozsáhlejších podob, než jako je tomu v České republice.

System přehledové stati lze rozdělit do několika bodů:

1. zaměření přehledu,
2. cíl přehledu,
3. zvolený přístup,
4. obsahová podoba přehledu,
5. uspořádání přehledu.

I když je podle autora psaní přehledových statí specifický literární žánr, který je oproti zdejšímu psaní lépe zmapovaný v zahraničí, pro tuto konkrétní práci mi přišel jako vhodně zvolený způsob, jak získat představu o způsobu zkoumání dané problematiky v jiných zemích. Čerpala jsem ze zahraničních online archívů sdružujících odborné výzkumy a články. Především se jednalo o databáze vědeckých výzkumů *JSTOR Journals*¹⁶, *Taylor & Francis*¹⁷, *Érudit*¹⁸.

Snažila jsem najít relevantní výzkumy a studie, které by se zabývaly pocitý sebevnímání etnických menšin ve většinové společnosti. Vzhledem k osobní zkušenosti

---

¹⁶ jstor.org

¹⁷ tandfonline.com

¹⁸ erudit.org/fr

života v menšině jsem pro tuto práci čerpala především ze zahraničních zdrojů, protože jsem chtěla sledovat, jakým způsobem je na danou problematiku pohlíženo právě v zahraničí. Jedná se také o poměrně mladé téma. Soustředila jsem se na výzkumy z posledních zhruba deseti let. Mareš (2013) také apeluje na braní zřetele v rámci tendence zobecňování výsledků, které mají z výzkumu vyplynout. V tomto případě jsem sledovala způsoby, jakými lze tuto problematiku uchopit a zjistit, zdali je možné zjištěné informace nějakým způsobem globalizovat, respektive, jestli se tam najdou nějaká opakující se pravidla, případně co z toho by bylo možné aplikovat v prostředí české společnosti.

4.1 Problém a cíl práce

Problematika práce se zabývá otázkou sebevnímání etnické menšiny ve většinové společnosti. Konkrétně se zaměřuje na jedince mixed-race původu. Stať se zaměřuje na dosavadní výzkumy spojené s otázkou sebevnímání těchto biracial jedinců. Výzkumy jsou záměrně z prostředí Evropy, USA a Kanady, abych mohla sledovat případné podobnosti a rozdíly.

Cílem práce je na základě přehledu zvolených dosavadních odborných studií představit různá vysvětlení a interpretace problematiky sebevnímání etnicky biracial jedinců v různých společenských a kulturních kontextech. Výzkumu na území České republiky, stejně jako publikace s konkrétním typem zaměření na africko-českou menšinu nejsou tak rozsáhlé, z toho důvodu jsem pro tuto bakalářskou práci z velké části čerpala ze zahraničních studií a literatury.

Inspirace pro psaní práce

Pro vytvoření této práce mi inspirací byla kniha *Náš černobílý svět* od česko-nigerijského autora Obonet S. Udam popisující životy mulatů žijících v Česku, která byla mimo jiné v roce 2001 serverem *iLiteratura* zvolena jako jedna z nejlepších českých knih pro rok 2001.¹⁹ Kniha velmi zdařilým způsobem reflektuje životní příběhy jednotlivých aktérů a cílí především na pocity sebevnímání jedinců žijících ve většinové společnosti. Stejně tak mi inspirací bylo sdružení *melaninkids*, kde jsem po letech v životě v převažující

---

¹⁹ iliteratura.cz/clanek/45011-nejlepsi-knihy-roku-2021

většinové bílé společnosti získala potřebný kontakt s lidmi podobného etnického původu a vizuálu. „...našla jsem místo, kde chodili cizinci a afričtí studenti. Postávala jsem kolem a čekala, jestli některý z nich nevyjde, abych nějakého alespoň zahlídla. Cítila jsem v té době velmi silnou potřebu kontaktu, i kdyby to měl být jen pohled. Bylo to pro mě strašně silné. Nepotřebovala jsem s nimi ani mluvit, jen vidět, že existují“, říká česko-súdánská autorka Monika Ben Thabet v knize *Náš černobílý svět* (Ubam, 2021, s. 44).

5 PŘEHLED ZVOLENÝCH VÝZKUMŮ

5.1 **Being Mixed: Who Claims a Biracial Identity?** (SARAH S. M., CLARA L. STEPHANIE A., HAZEL ROSE MARKUS, 2012)

Jako první a výchozí jsem zvolila dvou fázovou studii provedenou v USA zabývající se faktory určující, zda se mixed-race jedinec identifikuje jako biracial nebo monoracial. Práce sleduje, jakým způsobem a zdali spolu mohou souviset vnímání příslušnosti k biracial a monoracial identitě a sociální status.

Promíchanost veškerých původních ras a skutečnost, mít rodiče s jinou etnickou příslušností, není ve Spojených Státech žádnou novinkou. Velkou změnu však přineslo sčítání lidu z roku 2000, kdy se mohli jedinci jako vůbec úplně poprvé identifikovat jako biracial nebo multiracial. Do té doby se podle autorů jedinci spojovali a identifikovali pouze s etnickou příslušností jednoho z rodičů (Daniel, 1996; Rockquemore & Brunson, 2002a). Studie vychází z předpokladu, že sociální status a příslušnost k určité rase spolu úzce souvisí právě v souvislosti s mírou sociální angažovanosti a celkovou rozdílností mezi jednotlivými sociálními vrstvami (2012, s.91).

K jinému vnímání biracial identity ve Spojených Státech přispěly dva faktory. Tím prvním byla změna demografické reality. Když byl v roce 1967 zrušen postih za mezirasový manželský svazek, nárůst mixed-race jedinců prudce vzrostl. Během dalšího sčítání lidu v roce 2010 uvedlo 9 milionů jedinců, více než jednu rasovou příslušnost a podle dalších odhadů jsou tak mixed-race jedinci nejrychleji rostoucí demografickou skupinou. Důvod pro tak markantního nárůstu je dle autorů studie velmi prostý. S nárůstem populace postupně dochází k mnohem většímu nárůstu promíchanosti jednotlivých etnik, čímž také dochází k častějšímu střetávání se jedinců z jiného kulturního prostředí a tím zároveň vzniká nový vzorec pro adaptaci společnosti na tento jev. Podle výzkumu také vyplývá, že konflikty, problémy s adaptací, nepochopení, případně problémy spojené s pozitivním sebevnímáním, jsou spíše na ústupu, a naopak je na tuto multikulturalitu nahlíženo jako na zdravý vliv spojený s pozitivním psychologickým fungováním společnosti (2012, s. 91).

Druhým z faktorů je ‚hnutí‘, které přispělo ke vzniku možnosti se identifikovat jako biracial. Zastánci tohoto hnutí jsou přesvědčení, že právo určit si biracial identitu má velký vliv na sebevnímání jedince. V případě, že je toto právo odnímáno, může dojít k neblahému vlivu na sebevědomí a celkově motivaci.

Výzkum je rozdělen na **studie 1** a **studie 2**. V obou případech byli do výzkumu zapojeni jedinci smíšené rasy, kde jeden z rodičů byl běloch/běloška a druhý rodič z rasové menšiny (tj. černochoch, Asiat nebo Latino²⁰). Studie 1 se zabývá rasovým pozadím (tj. černo-bílé, asijsko-bílé nebo latinsko-bílé) a studie 2 sleduje, která sociální prostředí mělo větší pravděpodobnost s přikláněním se k biracial identitě oproti identitě monoracial. Zaměření celé studie vycházelo z předpokladů předchozích studií, které přinesly výsledky ukazující na fakt, že bílí/nebílí smíšení lidé se jen zřídka identifikují monorasově jako bílí (Rockquemore, 1999). Autoři vycházeli z následujících předpokladů:

- Asiáté mají vyšší sociální status než černoši a Latino (Sidanius & Pratto, 1993).
- Lidé ze střední třídy mají vyšší sociální status než lidé z dělnické třídy (Browne, 2005).
- Lidé s vyšším sociálním statusem se častěji identifikují jako běloši a méně často jako černoši než oproti tomu lidé s nižším sociálním statusem.

Z těchto předpokladů vzešla hypotéza rozdělná do zmíněných dvou studií. Studie se zúčastnilo 90 mixed-race vysokoškolských studentů z univerzity v Severní Karolíně.

Studie 1: jedinci v kombinaci Asiat/běloch se budou s větší pravděpodobností identifikovat jako biracial, než jedinci v kombinaci černochoch/běloch nebo Latino/běloch.

- 40 z účastníků mělo jednoho z rodičů amerického/americkou Asiata/Asiatku a druhého amerického/americkou bělocha/bělošku/Evropana/Evropanku
- 23 z účastníků mělo jednoho z rodičů amerického/americkou černochocha/černošku a druhého amerického/americkou bělocha/bělošku/Evropana/Evropanku
- 27 z účastníků mělo jednoho z rodičů Latino a druhého amerického/americkou bělocha/bělošku/Evropana/Evropanku

Studenti byli skrz e-mail dotázáni, aby vyplnili dotazník týkající se zkušeností se vztahy s ostatními studenty na vysoké škole. V dotazníku bylo zohledněno pohlaví, identifikace původu rodičů, sekci s názvem deset možných výroků na otázku, kdo jsem, a dále výběr identifikace z následujících možností:

- americký/americká Asiat/Asiatka,
- biracial/multiracial,

---

²⁰ I když se nejedná vyloženě o rasovou identifikaci, autoři výzkumu uvádí toto označení pro příslušníka Latinské Ameriky, tj. jedince latinsko-amerického či hispánského původu.

- americký/americká černoš/černoška/Afričan/Afričanka,
- Latino/Chicano – mexického původu,
- rodilý Američan/Američanka/ americký Indián/americká Indiánka,
- či jiné.

Výsledky prokázaly následující:

- Nikdo z dotazovaných na otázku „Kdo jsem?“ neuvedl příslušnost pouze běloch/běloška.
- Pouze 7 % uvedlo běloch/běloška u otázky s více odpověďmi (z toho 4 Asiat, Asiatka/běloch, běloška a 2 černoš, černoška/běloch, běloška) – z důvodu tak malého počtu nebyli zahrnuti do výsledné analýzy.
- Finální analýza tak zahrnovala 84 jedinců identifikujících se jako kombinace Asiat, Asiatka/běloch, běloška (36 jedinců), černoš, černoška/běloch, běloška (21 jedinců) a Latino/běloch, běloška (27 jedinců).
- Odpovědi na otázky obsahující zmínku o mixed, biracial, multiracial, případně zmínku o původu obou rodičů byly kódovány jako kategorie identifikující se jako biracial.
- Odpovědi zahrnující pouze jednotnou identifikaci bez zmínky o jakékoliv další identifikaci pak byly kódovány jako monoracial.
- Téměř ¾ dotazovaných uvedlo rasu nebo etnicitu nehledě na svůj skutečný původ
- V souladu s úvodní hypotézou se potvrdilo, že asijsko-bílí se více identifikovali jako biracial než latino-bílí.
- Oproti tomu se však, jinak než dle předpokladů, asijsko-bílí o tolik více neidentifikovali jako biracial oproti černo-bílým účastníkům.
- Černo-bílí uváděli variantu biracial častěji než latino-bílí.

Závěrem v otázce rasové identifikace se 70 % mixed-race jedinců identifikovalo jako biracial/multiracial, zbylých 30 % pak tvořili jedinci, kteří se takto identifikovali, byť část jejich původu tvořil pouze menšinový podíl. Celkové výsledky tak potvrdili hypotézu, že asijsko-bílí se s větší pravděpodobností identifikují jako biracial než černo-bílí a latino-bílí. Výsledky dále potvrzují, že jedinci smíšené rasy, kteří jsou členy skupin s vyšším statutem ve společnosti, se s větší pravděpodobností identifikují jako biracial než ti, kteří jsou členy skupin s nižším statutem.

Studie 2: mixed-race jedinci ze střední třídy mají větší předpoklad k identifikování se jako biracial než jedinci z dělnické třídy.

- Výzkumu se zúčastnilo 62 mixed-race (černo-bílí) studentů z několika univerzit Severní Karolíny.
- Stejně jako v první studii byl původ jedince určen dle původu rodičů.
- Sociální třída byla kategorizována na základě dosaženého vzdělání rodičů (Bowman, Kitayama, & Nisbett, 2009; Grossmann & Varnum, 2011; Stephens, Markus, & Townsend, 2007):
  - o střední třída (36 jedinců) – alespoň jeden z rodičů absolvoval 4leté vysokoškolské studium,
  - o dělnická třída (26 jedinců) – žádný z rodičů neměl 4leté vysokoškolské studium.
- U střední třídy se také prokázal větší podíl bílých obyvatel žijících v jejich okolí, stejně tak jako se prokázal větší počet bílých studentů, se kterými chodí do školy, v porovnání s třídou dělnickou.

Výzkum je tedy zaměřený na složení rasového prostředí respondentů. Způsob provedení výzkumu byl stejně jako u Studie 1 formou dotazníku, a to v následujícím pořadí:

- úvodní otázka s otevřenou odpovědí „Rasově se identifikuji jako ...“,
- následně identifikace jako rasa bílá/černá/biracial na škále s rozmezím 1 (vůbec ne) až 7 (velmi).

V dotazníku byli zohledněni i Afroameričané a Euroameričané. Dle předchozí studie (podle Rocquemore 1999) a Studie 1, se mixed-race studenti neidentifikovali monorasově jako běloši.

Závěr

Výsledný počet zahrnutých do finálních výsledků zahrnoval 57 studentů, 5 se nepřiklápělo k žádné rasové identifikaci, a tudíž nebyli do výsledků zahrnuti. Pro zjištění, zda se rasová identifikace účastníků liší podle sociální třídy, bylo použito metody postupné logistické regrese. Ve dvou fázích této regrese se přišlo na to, že jedinci ze střední třídy se častěji identifikovali jako biracial než jedinci z dělnické třídy. V souladu s předchozím výzkumem (Rockquemore, 1999) se účastníci žijící v prostředí s větším počtem jedinců identifikujících se jako bílí, častěji identifikovali jako biracial. V dalším kroku pak pomocí

hierarchické regrese autoři studie došli k závěru, že jedinci ze střední třídy se častěji identifikovali jako biracial, stejně tak jako studenti, kteří se pohybovali převážně ve vysokoškolském bělošském prostředí, oproti třídě dělnické. Úvodní hypotézy tak byly potvrzeny a závěrem s obou studií vzešlo najevo, že jedinci s vyšším sociálním statutem mají větší tendenci se prohlašovat jako biracial (2012, s.95).

5.2 The Interpretation of Multiracial Status and Its Relation to Social Engagement and Psychological Well-Being (KEVIN R., MIGUEL M. UNZUETA, YUEN J. HUO, LUDWIN E. MOLINA, 2009)

Náplní této studie bylo sledovat identifikaci jedinců s příslušností k rasové identitě ve vztahu, jak tato identifikace následně ovlivňuje jejich *well-being*²¹ a sociální angažovanost.

Autoři studie se zabývali, zda právě hlášení se k multiracial etnicitě, má na jedince nějaký vliv, ať už pozitivní, či negativní. Psychologie v tomto ohledu nepřináší žádnou jednotnou odpověď a častokrát jsou výsledky zmatečné až protichůdné (Shih & Sanchez, 2005). Dosavadní výzkumy se na danou problematiku dívaly především skrz systém dichotomie, což může vést právě ke zkresleným výsledkům, jelikož má tento přístup tendenci házet všechny multirasové jedince do jednoho pytle (2009, s.36). Nutno zmínit, že příslušnost k jakékoliv rase, může být často značně ovlivněna sociálním postavením dané rasy ve společnosti (Sidanius & Pratto, 1999). Studie je rozdělena do tří kategorií multiracial jedinců identifikujících se jako:

- *single-high status vrstva* (Asiaté, běloši)
- *single-low status vrstva* nebo (černoši, Latino)
- *multiracial* skupina (černo-bílí, Latino-asijský apod.)

Studie se primárně vyhýbá systému zaškrťování pouze uzavřených odpovědí, proto se v této práci autoři zaměřili i na možnost otázek otevřených. Do výzkumu bylo zapojeno 182 biracial studentů středních škol v Kalifornii, výměnou za účast ve výzkumu byla šance vyhrát různé ceny v hodnotě deseti dolarů. Výzkumu se ze 60 % zapojily ženy okolo 16 let (2009, s.39). Stejně jako u předchozího výzkumu nebyl ke genderu přikládán větší důraz.

Výzkum probíhal postupně v jednotlivých třídách. V první fázi byli studenti vyzváni, aby pomocí zaškrťovací metody určili svou etnickou příslušnost. Na základě této informace pak byli dále odděleni a vyselektováni pouze jedinci identifikující se s vícero etnickým skupinám, ti pak následně tvořili výsledný vzorek. Tito jedinci pak dále byli vyzváni k tomu, aby popsali svou příslušnost k etnicitě a odpověděli na otevřenou otázku: „Etnická skupina, se kterou se nejvíce identifikuji je...“.

Pro rozlišení mezi etnickými kategoriemi byl použit chi-kvadrát test. Studie zahrnuje celkem šest aspektů, na které studenti odpovídali podle stupnice 1-5 (1 – nejhorší/nejméně

---

²¹ Označení pro psychickou pohodu a zdravé duševní prospívání jedince.

souhlasím/vůbec ne, 5 – souhlasím/rozhodně ano) v rámci psychologického *well-being* a sociální angažovanosti. Otázky se týkaly celkově sebevědomí, pozitivního vlivu, míry stresu, problémového chování, školní angažovanosti a míry vyloučení či separování kvůli etnicitě (2009, s.41-42).

Výsledky studie ukázaly následující:

- Jedinci, identifikující se s vícero etnickými skupinami si vedou velmi dobře, co se psychické stránky identifikace týče (nižší úroveň stresu), ne-li lépe, než jedinci identifikující se jako monoracial – zahrnující *low/high status*. Stejně tak je z výsledku patrné, že mají menší tendence vykazovat problémové chování.
- Pozitivní vliv byl u jedinců s vícero etnickými skupiny pozorován také v rámci školní angažovanosti, oproti jedincům identifikujících se jako *low status*.
- Stejně tak se tyto jedinci cítili menší mírou vyloučení oproti jedincům z *high status* skupiny (2009, s. 44).

Výsledky výzkumu tedy potvrzují, že multirasová identifikace přináší, jak pozitivní vliv na psychiku jedince, tak celkovou sociální angažovanost. I přesto, že předchozí výzkumy poukazovaly na patrné rozdíly mezi *low level* a *high level* skupinami (viz Sidanius & Pratto, 1999) autoři této studie prakticky žádné rozdíly nenašli.

Mimo výše uvedené výsledky, studie přináší psychologické vysvětlení, jaký vliv na jedince může mít identifikování se pouze s jednou etnickou skupinou. Zanedbávání či ignorování své identity může mít na jedince velmi neblahý vliv, jako příklad autoři uvádí studie těchto autorů (viz Barreto & Ellemers, 2002; Hornsey & Hogg, 2000; Huo & Molina, 2006; Huo, Molina, Sawahata, & Denag, 2005; Huo & Binning, 2008). Schopnost prorazit si svou multietnickou identitu a čelit sociálnímu tlaku, může jedinci přinášet vysokou míru odolnosti a lepší fungování v rasově homogenním nebo heterogenním prostředí. Vysoká kompatibilita a schopnost přepínání mezi způsoby vnímání světa různých kultur může vést a mít pozitivní dopady právě na psychologické a sociologické aspekty života jedince (viz Benet-Martinez, Leu, & Lee, 2006).

Závěr

Závěr výzkumu sebou přináší i jistá pochybení, zda by tedy na sociální úrovni mělo dojít k přijetí multirasových identit, stejně tak jako záběr širšího sociálního i geografického kontextu. Autoři studie polemizují nad tím, zda sociální výhody plynoucí z výsledků této studie, jsou způsobeny přijetím multirasové identity, nebo zda jsou jejími předchůdci. Zda

by tedy měl být větší důraz kladený na multirasovost jako takovou, nebo naopak klást větší důraz na obecnou snahu zlepšení sociální zapojení multiracial jedinců a jejich psychickou pohodu.

5.3 L'IDENTITÉ DES MÉTIS BELGES *Entre post-colonisation africaine et globalisation européenne* (DANA HENNES, 2014)

Výzkum se zabývá míšenci narozeným rodičům, kde je jeden z rodičů belgického původu (původem z Valonska nebo Flander) a druhý z rodičů původem z bývalých belgických kolonií (Demokratická republika Kongo, Rwanda a Burundi), a také míšenci, kde je alespoň jeden z rodičů taktéž míšencem zmíněného původu. Pro tento výzkum byla zvolena metoda kvalitativní zahrnující výpovědi 15 respondentů v polo-strukturovaném rozhovoru. Výzkum proběhl v roce 2013 a to konkrétně ve městech Gent a Brusel. Výzkumný vzorek je složen ze šesti míšenců belgicko-konžských, tří belgicko-rwandských a šesti míšenců smíšeného původu na nižším biologickém stupni – alespoň jeden z rodičů je smíšeného původu. Celkově se výzkumu zúčastnilo deset žen a pět mužů. Z toho čtyři ve věku 30 až 45 let jsou rozeni v Evropě, tři ve věkovém rozmezí 31 až 36 narozeni v Demokratické republice Kongo a zbylých osm ve věku 54 až 65 se narodili na území bývalého belgického koloniálního území. Výzkum je zaměřen na porozumění postavení identity belgicko-kongského míšence žijícího v Belgii v postkoloniálním kontextu (Hennes, 2014).

Autorka výzkumu se zabývá otázkami, zda si tito míšenci vytvořili určitou širší sociální kategorii, tedy komunitu smíšené rasy, jestli jsou jejich zkušenosti ve společnosti poznamenané následky koloniální minulosti a postavení belgické společnosti ve vztahu k etnické diverzitě. Výzkum mimo jiné předkládá historický vhled do dob belgické kolonizace v letech 1908-1960. V letech 1925 bylo k Belgickému Kongu připojeno tehdejší území Ruanda-Urundi a došlo k masivní rasové segregaci. Součástí této segregace bylo, mimo jiných práv (legalizované znásilňování mladých žen apod.), zakázáno mezirasové manželství (2014, s. 212-213). Narození jedinci smíšeného původu tak museli čelit hned dvojímu typu vyloučení, jak v komunitě černochů, tak v komunitě bělochů (Jeurissen 2003, 2010). Stali se vyvrheli společnosti, kteří museli čelit předsudkům, většinu těchto dětí také oddělili od rodin a žili pod dohledem misionářů. Tito jedinci byli následně dříve či později zaintegrovaní do belgické společnosti, aby se jim dostalo evropského vzdělání (Pholien, 1947).

Na rozdíl od předchozích výzkumu je v tomto případě brán nepatrně větší zřetel na fluidnost této problematiky, což je samozřejmě i typem zvolené metodologie. Prvky sebeidentifikace jsou závislé na různých faktorech a kolísají na základě vnějších

proměnných. Dotazovaní uvedli, že se odlišnost vnímali jinak v dětství, respektive si neuvědomovali odlišnost v kontextu rasové problematiky. Oproti tomu byli postupně v průběhu dospívání konfrontováni s pohledem společnosti. To následně může vést k problémům se sebeidentifikací, snahou adaptovat své chování a často tvrdit, že jsou příslušníky pouze jedné etnické skupiny.

Bylo zjištěno, že jedinci smíšeného původu, kteří strávili první roky života v africkém prostředí, si po návratu do Belgie vyvinou mnohem větší citovou vazbu ke své rodné zemi. Dalším podstatným prvkem, zda rodič černošského původu byla matka nebo otec. V případě matky je propojení a potřeba tuto mateřskou kulturu chránit mnohem větší. V případě otce se jedná především o vůdčí roli, podle které je následně určen jedincův status ve společnosti, nicméně v obou případech se jedná vždy o konkrétní rodinu i historickou situaci, tudíž je nutno s výsledky nakládat individuálně. Obecně lze ale říct, že míšenci nižšího stupně biologického smíšení mají budování své vlastní identity a integraci do společenského života o něco snazší.

Autorka výzkumu poukazuje na nedostatečné zastoupení a prezentaci smíšených jedinců v médiích, či zkreslenou až stereotypní reprezentaci. Všechny tyto překážky u jedinců způsobují zpomalení rozvoje identity a nejednoznačnou pozici ve společnosti (2014, s.215). Najít své místo ve společnosti je pro tyto jedince přináší značné potíže. Černošská komunita je považuje za bělochy, bělošská za černou a spojuje je s příslušnými předsudky spojenými s každou z těchto komunit.²² V jedné ze kapitol této bakalářské práce hovořím o důležitosti vytváření kolektivních sdružení míšenců, pro lepší pochopení své identity a vydobytí si své společenské pozice. Což je trochu v rozporu s částí výzkumu, ve kterém autorka píše o v podstatě neexistující sdílené komunitní síti, která by podle některých mohla tuto skupinu ještě více fragmentovat do nehomogenního celku. Jeden z dotazovaných poukazuje na problematiku homogenity komunity v tom smyslu, že se vždy najde něco, co od sebe jedince odlišuje (2014, s.217). Výpovědi účastníků zmiňují fakt, že mají potřebu si vyhledávat partnery smíšené rasy, aby zachovali toto rasové dědictví.

V reakci na snahu vybudovat si své postavení ve společnosti, mají míšenci pozoruhodnou schopnost velmi zdařile se adaptovat a zvládat sociokulturní normy, ať už

---

²² Pozn. autora: S tímto tvrzení souhlasím jen částečně. Vzhledem k vlastním zkušenostem se přikláním k názoru, že integrace do černošského prostředí je v kontrastu s bělošským prostředím mnohem jednodušší, a i přes různé kulturní odlišnosti, mentalitu i vizuální stránku, je pořád na jedince smíšeného původu v černošském prostředí pohlíženo mnohem benevolentněji než v prostředí bělošském. Minimálně zde není kladen takový důraz na zjištění jedincova původu. Toto tvrzení však zajisté vyžaduje odbornější šetření.

evropského nebo afrického společenství. I když jsou míšenci často odříznutí od informací země svého původu, mají tendence si alespoň částečně vyplňovat informace o dané zemi, nebo si připomínat různé tradice, což potvrzuje výklad v teoretické části zaměřený na kulturní vyžití Afričanů a míšenců v ČR. I přes přetrvávající problémy se začleněním do společnosti ukázal průzkum Centra rovnosti z roku 2009 celým názvem *Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme*²³, že většina dotazovaných belgičanů bere přítomnost různých kultur jako přínos pro společnost. (2014, s. 220).

Závěr

Přes veškerou rozmanitost i různorodé zkušenosti každodenního života byl z výzkumu patrný sjednocující prvek a tím byla velmi aktivní angažovanost v otázce problematiky míšenců. Vzhledem k otázce globalizace, samozřejmě s respektem vůči veškerým doposud vytvořeným kulturním hodnotám, můžeme o míšencích mluvit jako o klíči k pestré heterogenitě společnosti, která by mohla do budoucna zamezit škatulkování jedinců na základě jejich etnického původu, což by mohlo vést k menším nebo i žádným projevům rasismu a jiné formě segregace. Kulturní hodnoty jsou jako dialekt mezi homogenitou a heterogenitou, na to konto jedinci uvedli, že se necítí být ani jako jedno, či druhé, nýbrž jako obojí, čímž by v ideálním případě mělo dojít k uznání míšenců jako samostatného celku. Tím je myšleno nabídnout jim místo a slovo v současné společnosti. Analýza shromážděných výpovědí ukazuje, že zkušenost lidí smíšené rasy je často poznamenána utrpením a destabilizací spojenou s jejich postavením „mezi“. Autorka klade apel na důležitost studia sociální dynamiky, která by mohla přispět k identitárnímu a kulturnímu rozvoji míšenců v Belgii (2014, s 223-224).

---

²³ unia.be/fr

5.4 “What are you?”: Mixed race responses to the racial gaze (JILLIAN PARAGG, 2015)

Tento výzkum se pomocí kvalitativního šetření zabývá, jak mixed-race jedinci reagují na velmi častou otázku: „*co/kdo jsi?*“. Dále poukazuje na to, proč vůbec lidé mají potřebu se na otázky tohoto typu ptát. Do výzkumu bylo zapojeno 19 mixed-race účastníků, kteří pomocí semi-strukturovaného dotazníku odpovídali na jednotlivé otázky. Bylo zjištěno, že otázky na jejich původ jsou každodenní součástí jejich životů, nehledě na to, zda jsou ve škole, práci, nakupují nebo jsou pouze náhodně osloveni. Výzkum probíhal v letech 2009 a 2010 v západní části Kanady. Zajímavým zjištěním bylo, že tito mixed-race jedinci mají již dopředu vytvořenou odpověď nebo příběh, kterým automaticky na otázky ohledně jejich původu odpovídají. I když je pojem mixed-race obecně uznávaným, z výzkumu vzešlo najevo, že část účastníků tento pojem chápe spíše v rámci sociální sféry, a ne nutně jako pojem, který by je měl identifikovat (Paragg, 2014).

Věkové rozmezí účastníků bylo 21 až 32 let. Pro výzkum byli zvoleni pouze rodilí Kanadčané. Kromě oslovení respondentů buďto ústně, či mailem, byla použita i metoda sněhové koule (Punch, 2014). Vzhledem k tomu, že byla většina oslovena i skrze univerzity, jednalo se převážně o studenty postsekundárního stupně vzdělání – lidé s vyšším sociálním statutem, což poukazuje mimo jiné na jistou vyzrállost, zkušenosti, rozlišné interakce, ale i třeba historické znalosti v rámci rasové problematiky. Na druhou stranu se jednalo o jedince, kteří volili slova velmi uvědoměle, což mohlo přinášet až příliš politicky korektní odpovědi.

Jako způsob analýzy získaných interview byla zvolena metoda kódování na základě motivů, které se v rámci jednotlivých výpovědí opakovaly. Nutno zmínit, že autor výzkumu je sám příslušníkem mixed-race, a i když jak sám uvádí, považuje tento výzkum za velmi přínosný pro pochopení nejen svých vlastních procesů a zkušeností se sebeidentifikací, avšak výsledné informace mohou být ovlivněny například v tom, že výpovědi respondentů mohou být získané na základě vzájemné sympatie a pochopení (Paragg, 2014). Výpovědi respondentů poukazují na připravenost jejich odpovědí v momentě, kdy se někdo zeptá na jejich původ. Jak autor výzkumu uvádí, jedná se většinou o řadu připravených odpovědí, které jsou uzpůsobené na řadu otázek, kterým dotyční čelí. Můžeme pozorovat, že autor výzkumu klade velký důraz na to, jakým způsobem jsou otázky pokládány, jelikož se domnívá, že správně zvolený způsob položení otázky, může respondenta přimět k lepšímu uchopení a zodpovězení.

Způsob zahrnutí výsledných odpovědí do textu je nahodilý. Autor propojuje jednotlivé výpovědi s informativním textem popisujícím situaci v Kanadě, jednotlivé názory autorů jiných výzkumů a publikací, a často uvádí odpovědi respondentů jako příklad pro lepší vysvětlení dané situace, případně porovnává jednotlivé výpovědi. Dále je z jednotlivých výpovědí patrné, že na otázku kdo/co jsi, nikdy není dostačující pouze odpověď – jsem Kanad'an/ Kanad'anka. Je to i jeden z hlavních důvodů, proč je u těchto mixed-race jedinců patrná existence již dopředu předpřipravená odpovědi, které obsahují veškeré aspekty týkající se jejich původu, etnicity, místa narození rodičů, jejich místa narození, barvu pleti rodičů, nebo jazyk, kterým rodiče mluví. Jedna z respondentek uvádí, že občas cíleně na otázku ohledně svého původu odpovídá, že je Kanad'anka, i když ví, že dotazovaný se ptá na konkrétní etnické pozadí. Dále uvádí, že si možná lidé neuvědomují, jak únavná je četnost podobných otázek. Zde je možné pozorovat, že výpovědi respondentů se mění vlivem jejich nálady, ale taky způsobem, jakým jsou dotázáni.

Závěr

Závěr poukazuje na to, že bavíme-li se o multikulturním prostředí v kanadském kontextu, snaha zjistit původ daného jedince se vždy odráží od několika kroků, kde se primárně snaží dotyčný zjistit, ve kterém okamžiku nastal původní zlom rasového míšení – z toho důvodu, byť je otázka pokládána jedinci konkrétně, směřovaná právě na původ rodičů. To je patrné především z výpovědí respondentů, kteří na otázku, co jsi reagují prostřednictvím vyprávění o svém heteronormativním příbuzenství a dále pak zdědění původu skrze pokrevnost.

5.5 Biracial Identity and Its Relation to Self-Esteem and Depression in Mixed Black/White Biracial Individuals

(ELIZABETH M. LUSK, MATTHEW J. TAYLOR, JOHN T. NANNEY, CHAMMIE C. AUSTIN, 2010)

Další studie je zaměřená na výzkum sebeidentifikace, mírou případné deprese a sebeúctou v rámci sebeidentifikace biraciálních jedinců. Do výzkumu bylo zapojeno 74 mixed-race jedinců, kteří pomocí metody sněhové koule absolvovali online dotazník zaměřený na sebeidentifikaci, etnickou identitu, sebeúctu a již zmíněnou problematiku deprese.

Spojené státy až do roku 2000 v rámci sčítání lidu neumožňovaly jakoukoliv formu biraciální identifikace, což mimo jiné potvrzuje slova autorů výzkumu 5.1. Byl to však zmíněný rok 2000, který přinesl možnost více rasové identifikace, načež tak v té době učinilo zhruba 6,4 milionu lidí (2010, s. 110, U.S.Bureau of the Census, 2000)²⁴. Patrně tomu tak nebylo i z důvodu uzákonění uzavírání interaciálních sňatků, od kterého uplynulo zhruba 50 let a potomci těchto svazků tak postupně začali nabývat na rozsahu a představovat významnou nejen demografickou, ale i politickou a kulturní skupinu (2010).

I v tomto výzkumu autoři poukazují na předchozí výzkumy Rockquemore a Brunson (2002 a, b) stejně jako je tomu ve výzkumu 5.1 a dále zdůrazňují, že výzkumů zkoumajících sebeidentifikaci, možné mezi rasové vztahy a psychosociální důsledky zaměřených na biracial jedince, není dostatek. Dále zmiňují, že dosavadní výzkumy často soustřeďovaly všechny multirasové jedince i odlišného etnického původu do jedné skupiny, což často přineslo velmi nekonzistentní výsledky (2010, s.111). Podobně autoři výzkumu již v úvodních slovech poukazují na to, že analýzy rasových identit pomohly vyvrátit mýtus, že všichni jedinci z určité menšinové skupiny jsou stejní, s podobnými postoji a preferencemi (2010, s.110).

Pro účely této studie se termín biracial vztahuje na každého jedince s jedním černošským a jedním bělošským rodičem, bez ohledu na rasovou sebeidentifikaci této osoby. Součástí výzkumu jsou 4 následující hypotézy²⁵:

- H1: Úroveň sebe-etnické identifikace bude mít významně pozitivní korelaci s mírou sebeúcty.

---

²⁴ census.gov

²⁵ Pozn autora: dále v textu uváděny pouze jako označení H1-H4

- H2: Úroveň sebe-etnické identifikace bude mít významně negativní korelaci s mírou deprese.
- H3: Dle vývojových modelů je biracial identifikace prospěšnější než identifikace pouze s jednou rasou. V návaznosti na vytvořené sebeidentifikační modely autorů Rocquemore a Brunsma (2002) budou mít jedinci z kategorie **biraciální (hraniční)** a **občasně biraciální (proteanisté)** vyšší míru sebeúcty než jedinci z kategorií **singulární identifikace** a **žádné rasové identity (transcedenti)**.
- H4: Jedinci identifikující se jako **biraciální** a **občasně biraciální** budou mít menší míru deprese než **singulární identifikace** a **žádná rasová identita** (2010, s.113).

Výzkumný vzorek obsahoval 74 jedinců z toho 43 žen a 31 mužů z celkem 11 států napříč USA. Věkový průměr byl 23,6 v rozmezí 18 až 49 let. Jednalo se o absolventy vysokých a středních škol. Pro měření etnické identity byla použita dvanácti bodová stupnice MEIM (Phinney, 1992) a čtyřbodová škála určující míru souhlasu/nesouhlasu na danou otázku. Podobně tomu bylo u měření ostatních aspektů výzkumu, jako je sebeúcta nebo míra deprese, kde autoři využili již vytvořených metodologických postupů a škál hodnocení jiných autorů (2010, s.115-116).

Závěr

Výzkum neodhalil žádný rozdíl mezi ženami a muži v rámci míry sebeúcty, stejně tak jako u míry deprese. Věkový rozdíl ani vzdělání nemělo žádnou přímou souvislost s mírou sebevědomí ani depresemi. Výzkum prokázal větší počet jedinců identifikujících se jako občasně biraciálních (proteanisté) – tedy jedinci, jejichž identifikace se liší v závislosti na kontextu dané situace. V rámci H1 byla potvrzena pozitivní korelace mezi etnickou identitou a sebeúctou stejně tak jako H2, která potvrdila negativní korelaci mezi etnickou identitou a depresivními projevy. V rámci těchto dvou hypotéz zaměřených na sebeúctu a depresi se prokázalo, že větší roli hrála oddanost nebo také míra spojení s danou etnickou příslušností, nikoli výběr konkrétního etnika. Potvrzeny byly i hypotézy H3 a H4, tedy vyšší míra sebeúcty a menší míra deprese v rámci identifikace biraciální a občasně biraciální. V rámci těchto dvou identifikací si autoři v závěru pokládají zajímavou otázku a to, která ze dvou variant identifikace je vhodnější. Ze získaných výsledků vyplývá, že zásadním prvkem je začlenění obou rasových stran.

5.6 The Stigma of Privilege: Racial Identity and Stigma Consciousness Among Biracial Individuals (LEIGH S. WILTON, DIANA T. SANCHEZ, JULIE A. GARCIA, 2013)

Předposlední zvolený výzkum se zabývá problematikou, zdali stigmata a stereotypy, kterým multirasové menšiny čelí, interagují se sociokulturním kontextem a předpovídají sociální identitu. Cílem bylo zjistit, zda se úroveň identifikace liší podle toho, jak je daná rasa hodnocena a vnímána okolím.

Výzkumu se zúčastnilo 78 minoritně/bělošských jedinců z New Jersey a Kalifornie, z toho 27 asijsko-bílých jedinců, 22 černo-bílých jedinců a 26 latino-bílých jedinců. Výměnou za účast jim byla poskytnuta finanční odměna ve výši 50 dolarů. Výzkumná data byla shromažďována po dobu jednoho týdne. Stejně jako výzkum 5.1 se i v tomto případě autoři odkazují na zlomový okamžik, kdy se vůbec jako poprvé jedinci v rámci sčítání lidu mohli identifikovat jako biraciální.

Tato práce ukazuje, že tendence změny názoru v rámci sebeidentifikace biraciálních jedinců je, v porovnání s monorasovou populací, až čtyřnásobně větší. Znamená to tedy, že i když se jedince v současnosti identifikuje jako biraciální, vlivem času a okolnostmi se tento názor může v průběhu života s velkou pravděpodobností změnit. Rasový systém rozřazení býval vždy primárně spojován s genetickými a biologickými rozdíly, což většina současných vědců a vědeckých výzkumů popírá a přiklání se k variantě, že se jedná o sociální konstrukt (Markus 2008; Omi a Winant 1986; Smedly a Smedly 2005). Dále můžeme pozorovat, že z historického hlediska existovalo tzv. *pravidlo jedné kapky*, které automaticky předurčovalo jedince s jakýmkoliv podílem afrických předků jako příslušníka černé rasy. Dalším způsobem je pravidlo *hypodescentu*, podle kterého je jedinec s jakýmkoli menšinovým podílem automaticky klasifikován s podřizovanou skupinou v rámci nadřazenosti a podřazenosti etnických skupin (Davis, 1991; Good a kol., 2010). V praxi to vypadá například tak, že dlouhou dobu možnost biraciální identifikace nebyla vůbec možná, což mělo přispívat k sociální a ekonomické prosperitě skupin s vyšším statusem – bílí (2013, s. 42).

Stigma tvoří jedno z podstat tohoto výzkumu. Jedná se tedy o uvědomování si negativních stereotypů o vlastních sociálních identitách a následné očekávání, že tyto negativní stereotypy budou stejně tak vnímány a interpretovány ostatními (Pinel, 1999). Jedinci, kteří myšlení stigmatu podlehnou mají o to větší přesvědčení, že budou negativně

vnímání společností. Proto u biraciálních jedinců můžeme pozorovat častý posun a změnu v rasové sebeidentifikaci v kontextu různých situací.

Za pomoci metodologie vzorkování (Barrett a Feldman-Barrett, 2000) autoři studie zkoumali, zda birasoví jedinci mění svou identifikaci a používají ji jako ochranný prostředek v případě, že dojde k ohrožení jejich rasové identifikace. Účastníci byli v první řadě podrobeni zkoumání o vědomí stigmatu, následně autoři shromažďovali informace o jejich sociokulturním prostředí, sociální identitě, sounáležitosti a rasové identifikaci. Předpokladem bylo, že birasoví jedinci s vyšším povědomím stigmatu budou pociťovat vyšší míru sounáležitosti v prostředí, jehož součástí jsou minoritní skupiny, větší ohrožení v rámci bílé identity, nízké ohrožení menšinovou identitou, nižší míru bílé identifikace a větší identifikování se jako menšina, než jedinci s nižším povědomím o stigmatu. Autoři dále předpokládali, že to budou právě jedinci s vyšším povědomím o stigmatu, kde jejich sebeidentifikaci bude predikovat vztah mezi sociokulturním kontextem, příslušností a rasovou identifikací. Dále se výzkum zabývá otázkou, jak příslušnost k menšině či bílé rase (v kombinaci s menšinovou rasou, tj. černoch, Latino, Asiat) ovlivňuje pocity sounáležitosti, identifikací a mírou pocitu ohrožení (2013, s. 44).

Účastníci byli osloveni skrz inzerci a letáky. Ve dvoufázové sekci autoři postupně získávali demografické informace, rasovou identitu a míru vědomí stigmatu. Účastníkům byla poskytnuta softwarová zařízení s názvem *PalmPilot*, zaznamenávající odpovědi v náhodných intervalech. Dle autora Pinel (1999) byla provedena deseti položková škála o vědomí stigmatu, pomocí binomické proměnné byli účastníci rozděleni na bíle nebo menšinu a následně byli dotazováni na složení jejich sociálního kontextu. V rámci otázek sociální identity, sounáležitosti a rasové identifikace byla použita sedmistupňová škála na stupnici 1 (silně souhlasím) až 7 (silně nesouhlasím) (CSE-R; Luhtanen and Crocker 1992).

Závěr

Bylo potvrzeno, že vyšší míra povědomí stigmatu má za následek menší pocit sounáležitosti v bělošském prostředí, oproti jedincům s menší mírou povědomí o stigmatu, kde v rámci jejich vnímání pocitu sounáležitosti nehrálo roli sociokulturní prostředí. Jak se předpokládalo byly potvrzeny i prvotní hypotézy (viz 5. odstavec výzkumu tohoto textu) a tedy, že míra přítomnosti rasových skupin ovlivňovala sebeidentifikaci. Bylo prokázáno, že birasoví lidé celkově cítili uznání menšinové identity, pakliže jsou v blízkosti jiných menšin jejich rasových skupin. U asijsko-bílých účastníků převažovala nepatrně vyšší úroveň

ohrožení menšinovou identitou v přítomnosti bělochů, ale u latino-bílých a černo-bílých účastníků nikoli. Latino-bílí uvedli, že jsou považováni za bílé (vs. menšina) více než černo-bílí nebo asijsko-bílí jedinci. Jedinci, kteří byli v přítomnosti bělochů převážně vnímáni jako menšina, hlásili sníženou identifikaci bílé rasy, ale ti, kteří byli převážně vnímáni jako bílí, hlásili zvýšené ohrožení menšinové rasové identity. Jak je patrné i z jiných výzkumů, vliv sebeidentifikace prokazuje jistou napjatost specificky v rámci sebeidentifikace černo-bílých jedinců v důsledku historických událostí spojených s rasismem a diskriminací (2013, s. 52). V rámci chápání bílé identity jako té, utlačující menšiny z důvodu četných privilegií²⁶, může být identifikace u biraciálních jedinců náročná už pouze z tohoto pohledu. V závěrečné části autoři poukazují na nedostatek literatury i množství výzkumu, které by zahrnovaly širší aspekty vnímání rasové sebeidentifikace.

---

²⁶ Pozn. autora: Termín privilegií ras v angličtině běžně označován jako *white privilege* – společenské privilegium v rámci sociální, politické a ekonomické sféry.

5.7 “You think you’re Black?” Exploring Black mixed-race experiences of Black rejection (KARIS CAMPION, 2019)

I přesto, že v této práci zmiňuji snadnější začlenění mixed-race jedinců do menšinové černošské komunity oproti většinové bílé, poslední zvolený výzkum poukazuje právě na aspekty odmítnutí černošskou komunitou, které samozřejmě může nastat. Hlavním motivem této práce je koncept v angličtině nazývaný jako *horizontal hostility*, který představuje sociologický pojem pro označení nezdvořilého a ponižujícího chování v rámci skupiny podobného postavení (Kennedy 1970). Bavíme se tedy o situacích kolektivního odmítnutí a vnitřních konfliktech. Do tohoto výzkumu bylo zapojeno 37 Britů smíšeného a černoško-karibského původu.

I přesto, že jsou černošští míšenci často společností označováni jako černoši, ze strany černochoů naopak může docházet k nepochopení postavení míšenců ve společnosti, případně jejich úplné odmítnutí černošskou komunitou. Na rozdíl od předchozích výzkumů, zde můžeme pozorovat i větší důraz v rámci otázky genderu a poukazuje na to, že jsou výzkumy těchto témat často směřovány směrem k postavení žen (2019, s.197). Je to právě postavení žen, které bylo v minulosti hodně tabu v rámci patriarchálních společností. Autorka výzkumu jako příklad uvádí případ britských karibských plantáží, kde ženy mulatky představovaly pro danou společnost mnohem menší riziko než muži mulati, jelikož u nich byla větší hrozba potencionálního dědictví – patriarchát. Ženy mulatky, ale byly na druhou stranu mnohem častěji partnerkami bílých, oproti mužům mulatům. Ve světě, kde bělost dlouhá léta určovala měřítko krásy, tak ženy mulatky stály v nevýhodné pozici, kde i když na jednu stranu často mívaly světlejší odstín pleti, byly tak jedním krokem blíže k ideálu krásy, což je naopak stavělo do nevýhodné pozice v rámci černošské komunity. Obecně lze říci, že konkrétní odstín pleti u mulatů i mulatek hrál velkou roli ve sociálních schématech společnosti (2019, s. 200).

V porovnání s Velkou Británií má, dle autorky výzkumu, USA mnohem rozvinutější jazyk pro popis předsudků, identifikaci a problematiku smíšených ras. Nehledě na sociální dopady společnosti se této problematice věnuje velká pozornost především v psychologii, kde se často poukazuje na negativní dopady spojené s rozvojem identity a sebevnímáním. Mnohdy jsou problémy začleňování velmi nenápadné a často tak hovoříme o mikroagresi neboli jemné formě rasismu (Pérez Huber a Solorzano 2015, s. 297). Ta představuje formy utlačování ze strany příznivců monorasových přesvědčení.

Studie obsahuje 37 polostrukturovaných rozhovorů černošských smíšených mužů (18) a žen (19) žijících v Birminghamu ve Velké Británii (Campion, 2017). Na facebookových stránkách, v komunitních centrech, knihovnách a podobně byly vytvořeny plakáty s nabídkou výzkumu, kde se autorka záměrně snažila vyhnout označení mixed-race, proto zvolila univerzální termín „*White and Black Caribbean Heritage*“. Z vybraných účastníků tvořili převážnou většinu jedinci z prostředí dělnické třídy a převážnou polovinu tvořili vysokoškoláci. Otázky byly směřovány především na období dospívání. Všechny nahrávky rozhovorů byly přepsány a opakující se témata byla kódována pomocí softwaru NVivo 10 společnosti QSR International²⁷ (2019, s. 202).

Podle výpovědí respondentů vyplývá, že starší účastníci zažili mnohem větší dopady negativního přijetí (*horizontal hostility*) v podstatě až do doby, než byla smíšená rasa určena jako samostatná etnická kategorie. Z výzkumu je možné pozorovat, že pakliže jedinci byli součástí nějakých negativních interakcí s černošskými skupinami, v daný moment nedokázali situaci nijak pojmenovat, pouze popisují určitý diskomfort. Jedním z příkladů je výpověď 42letého účastníka, který byl v době dospívání fanouškem jedné černošské hip hopové skupiny, která na něj měla pozitivní edukativní dopad. Z toho důvodu se rád stylizoval do podoby zmíněné skupiny, což však u některých černošských příslušníků vyvolalo spíše negativní projevy a často se tak střetával s názory, že danou věc nemůže nosit/dělat, protože není černoš. Takovéto chování on sám považuje za rasismus. Tyto negativní interakce, tak ne jenom v tomto případě, mají za následek nejasné postavení ve společnosti. Z dalších výpovědí můžeme sledovat zajímavý poznatek a to, že často docházelo k negativnímu přijímání ze strany černošských žen. Málo kdo z respondentů uvedl, že má zkušenost přímo z fyzickým násilím, většinou se jednalo o pocity, pomluvy, či slovní napadení. Většina se shoduje v tom, že i když se většinou jednalo o různé narážky nebo i vtipy, kterým se rádoby smáli, vevnitř se cítili být velmi odstrčeni, což kolikrát vedlo k úplné izolaci ve snaze zamezit dalším podobným interakcím (2019, s. 205).

Závěr

Jak je patrné výpovědí jednotlivých účastníků, reakce na negativní interakce ze strany černošské komunity se lišily napříč pohlavím i sociálními generacemi. Stejně jako u všech předchozích výzkumů je zde poukazováno na nutnost dalších výzkumů, které by se soustřeďovaly specifitěji na jednotlivé aspekty rozdílností. I když se často bavíme o útlaku

---

²⁷sciencesoftware.cz/qsr-international/nvivo

ze strany většinové společnosti, za kterou je velmi často považována společnost tvořená převážně bělochy či jinou většinovou skupinou, zde je možné pozorovat, že nepřijetí míšenců černošskou komunitou může mít stejně nebo i horší negativní dopad na celkové sebevnímání a identifikaci jedince. Ačkoli se někteří celoživotně identifikovali jako černoši, jasně si uvědomují své menšinové postavení, a i přes veškerou heterogenitu prostředí někdy v životě čelili aspektu *horizontální hostility*.

6 PŘEHLEDOVÉ TABULKY ZVOLENÝCH VÝZKUMŮ

Tabulka č.1

NÁZEV VÝZKUMU	5.1 Being Mixed: Who Claims a Biracial Identity?
MÍSTO KONÁNÍ	USA – Severní Karolína
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	univerzitní
METODOLOGIE	Kvantitativní – dotazníkové šetření
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Byla potvrzena hypotéza, že jedinci s vyšším sociálním statusem (určeno podle etnické příslušnosti) se častěji identifikují jako biracial než jedinci se statusem nižším. - Jedinci ze střední třídy (určeno podle typu dosaženého vzdělání) se častěji identifikovali jako biracial než jedinci z dělnické třídy.

Tento výzkum 5.1 jsem zvolila jako výchozí z důvodu jeho komplexnosti. I přes náročný výklad všech aspektů, které byly při výzkumu zohledněny, v závěru přinesl jasné výsledky. Je zajímavé pozorovat jaký vliv na identifikaci může mít stupeň vzdělání a prostředí, ve kterém jedinec pobývá.

Tabulka č.2.

NÁZEV VÝZKUMU	5.2 The Interpretation of Multiracial Status and Its Relation to Social Engagement and Psychological Well-Being
MÍSTO KONÁNÍ	USA – Kalifornie
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	středoškolské
METODOLOGIE	Kvantitativní – dotazníkové šetření

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Možnost identifikování se jako multiracial má pozitivní dopad na psychickou pohodu jedince, stejně tak u těchto jedinců můžeme pozorovat větší sociální angažovanost.
------------------	---

Oproti předchozímu výzkumu 5.1, kde výzkum probíhal na univerzitách, tento výzkum 5.2 probíhal v prostředí středoškolském. Líbí se mi, že je brán v potaz aspekt psychologického well-being i u jedinců mladšího věku. Ani v jedno z dvou výše uvedených výzkumů nebyl brán zřetel na gender.

Tabulka č.3

NÁZEV VÝZKUMU	5.3 L'IDENTITÉ DES MÉTIS BELGES <i>Entre post-colonisation africaine et globalisation européenne</i>
MÍSTO KONÁNÍ	Belgie – Gent, Brusel
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	30–65 let
METODOLOGIE	Kvalitativní – polostrukturovaný rozhovor
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Velmi zdařilá adaptace míšenců na různé sociokulturní sféry. - Dopady neurčitého postavení ve společnosti. - Vysoká míra angažovanosti v otázce etnických míšenců.

Výzkum 5.3 propojuje historii a současné postavení belgických míšenců v sociokulturním poli. Oproti dvou uvedeným kvantitativním výzkumům j v následujících dvou brán zřetel na gender, minimálně co se uvádění výpovědí týče. Historický vliv v otázce belgických míšenců má velký dopad na současné vnímání jejich postavení. Z tohoto výzkumu také vyplývá, že většina dotazovaných se svou identitu prezentují skrz různé druhy umění.

Tabulka č.4

NÁZEV VÝZKUMU	5.4 “What are you?”: Mixed race responses to the racial gaze
MÍSTO KONÁNÍ	Kanada – Edmonton, Alberta
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	21–32 let
METODOLOGIE	Kvalitativní – polostrukturovaný rozhovor
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Existence již dopředu připravených odpovědí na svůj původ. - I když jsou jedinci pokládány otázky na jeho původ, odkazováno je vždy na původ svých rodičů.

Ve výzkumu 5.4 lze pozorovat, s jak velkou četností se míšenci setkávají v rámci otázek týkající se jejich původu. Jedná se o tak pravidelnou záležitost, že většina z nich má již dopředu připravené narativy. Dále zde můžeme sledovat, že výpovědi jednotlivých účastníků potvrzují fluidnost tohoto tématu, stejně jako se různí jejich reakce na určité situace.

Tabulka č.5

NÁZEV VÝZKUMU	5.5 Biracial Identity and Its Relation to Self-Esteem and Depression in Mixed Black/White Biracial Individuals
MÍSTO KONÁNÍ	USA – 11 států
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	18–49 let
METODOLOGIE	Kvantitativní – online dotazník

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Určující pro sebeidentifikaci není až tak etnická skupina jako taková, ale míra spojení, kterou pociťuje k jakékoli referenční skupině. - Oproti jiným výzkumům byl zaznamenán větší podíl jedinců identifikujících se jako občasně biraciální. - Možnost biraciální identifikace má pozitivní vliv na sebevnímání jedince.
------------------	---

Výzkum 5.5 přináší obsáhlý odkaz na studie jiných autorů, na jejichž základě pak porovnává výsledky této studie. Přináší různé úhly pohledu a zohledňuje široké spektrum této problematiky. Z výsledků a oddílu diskuze je patrné, že možnost správné identifikace, ať už v jakékoli podobě, je silně ovlivněna mírou spojení s danou referenční skupinou. Nelze vyloučit, že sebeidentifikace má velký vliv na psychosociální aspekty jedince. Stejně jako uvádím v úvodu této práce fluidnost zmíněné problematiky, autoři této studie uvádí veškeré aspekty, které mohou a mohly ovlivnit tuto práci i práce budoucí.

Tabulka č. 6

NÁZEV VÝZKUMU	5.6 The Stigma of Privilege: Racial Identity and Stigma Consciousness Among Biracial Individuals
MÍSTO KONÁNÍ	USA – New Jersey, Kalifornie
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	Není uvedeno
METODOLOGIE	Kvantitativní – zařízení PalmPilot, domácí šetření
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Míra úrovně vědomí o stigmatu přímo ovlivňuje pocit sounáležitosti ve většinovém prostředí.

Výzkum 5.6 se zabývá vědomím stigmatu a stereotypy. Dále pak pozoruje, jak tyto dvě položky ovlivňují pocit sounáležitosti a začlenění do společnosti. I zde můžeme pozorovat, že sebeidentifikaci nelze ve většině případů chápat jako konečný stav. Když hovoříme o jedincích, kteří mají tendenci měnit svou sebeidentifikaci, bavíme se většinou o lidech,

jejichž povědomí o stigmatu je velmi vysoké, tudíž jsou schopni pomocí své reflexe reagovat na různé společenské změny a tím přizpůsobit své postavení.

Tabulka č.7

NÁZEV VÝZKUMU	5.7 “You think you’re Black?” Exploring Black mixed-race experiences of Black rejection
MÍSTO KONÁNÍ	UK – Birmingham
VĚKOVÉ ROZMEZÍ	Ročníky 1955–1995
METODOLOGIE	Kvalitativní – polostrukturované rozhovory
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> - Negativní přijetí míšenců černošskou komunitou nazývané jako horizontal hostility. - Černošské ženy častěji projevují negativní přijetí míšenců.

Výzkum 5.7 se oproti předchozím výzkumům problémům většinové bílé a menšinové smíšené společnosti zaměřuje na aspekty vnímání míšenců v černošském prostředí. V tomto výzkumu je z výpovědí respondentů možné sledovat, že i když jsou na nějaké formy vyloučení zvyklí, nepřijetí černošskou komunitou má pro ně většinou velmi negativní dopady.

7 ZÁVĚR

Kdybych měla zmínit jednu věc, kterou započala pomyslná epocha této problematiky v rámci světového smýšlení, byl by to bezpochyby převrat v rámci možnosti sebeidentifikování se jako biracial v rámci sčítání lidu z roku 2000 v USA. V porovnání s Českou republikou můžeme sledovat, že multikulturalita není ve zdejších končinách tak významná, aby si zasloužila pozornost, co se možnosti určení takového typu národnostní sebeidentifikace týče. Na druhou stranu, i když je přítomnost multikulturních společností, i v jiných zemích než pouze v USA, patrná z mnohem dlouhodobějšího hlediska, k samotnému zavedení multikulturní identifikace došlo v kontrastu existence těchto kultur poměrně nedávno. I když přináší možnost této identifikace značnou úlevu, neznamená to, že by se tím vyřešila celá problematika sebevnímání míšenců. Minimálně to však přineslo svébytný prostor a možnost volby.

Podle zvolených výzkumů lze sledovat, že největší prostor pro tuto problematiku můžeme najít právě ve Spojených státech. To bylo mimo jiné jedním z důvodů, proč výzkumy ze Spojených států v této práci převažují. Nelze opomenout autory Rockquemore a Brunsuma (2002), kteří mají v této problematice velkou zásluhu, a jejich odkaz byl ve zvolených výzkumech patrný. Výsledky těchto výzkumů kladou velký důraz na well-being spojený s možností identifikace různých původů, což považuji za jednu z klíčových vlastností pro rozvoj zdravé sebeidentifikace. V rámci tohoto psychologického aspektu tak můžeme pozorovat, že i když se pocity sebevnímání v průběhu života mění, pocit a potřeba sounáležitosti je zjevná napříč všemi výzkumy. Do jisté míry je to způsobeno i tím, že většina dotazovaných má o danou problematiku zájem, což je patrné i z mého nebadatelského šetření života v menšině. Ať už se jedná o před připravené narativy ohledně míšencova původu, interagování automaticky v jiném jazyce, domýšlení si, jak jsou danou společností vnímání – tj. vědomí stigmatu, a spoustu dalších aspektů, odlišnosti, které jsou často pro společnost lákavé, sebou přinášejí časté otázky ze strany většinové společnosti, kterým se zřejmě ale vyhnout nelze.

Zjistilo se, že sebeidentifikaci do značné míry ovlivňuje sociální status. V mnoha vybraných výzkumech lze sledovat, že Asiaté jsou automaticky společností považováni za skupinu s vyšším sociálním statusem oproti například černochoům, tudíž se u nich prokazuje větší obecná znalost o rasovém pozadí a jasnější potřeba vymezení. U afrických míšenců můžeme sledovat, že nepřijetí černošskou komunitou oproti bílé, je pro ně stejně tak citlivé

ne-li ještě mnohem horší. Míšenci prokazují velkou schopnost adaptace se na různé typy prostředí a sociokulturní sféry. Dalším aspektem spíše sociologického směru je společenský koncept white privilege, který může představovat novodobější formy utlačování, které sice nemusí být tak patrné a nemusí vždy nutně představovat formu násilí, nicméně mohou negativně přispívat k marným pokusům o sjednocení společnosti. Ať už se jedná o nadměrné hraniční kontroly v případě, že je jedná o člověka tmavší pleti nebo o náročnější procesy při hledání práce, či bydlení, domnívám se, že současná společnost, by vzhledem k predikci rostoucího multikulturního prostoru měla symbolizovat prostředí, ve kterém se podobné projevy segregace s prvky mikro agrese budou vyskytovat minimálně. Zda jsme jako společnost schopni dojít do pomyslné rovnosti a ponaučit se z chyb a stereotypů minulých režimů, zřejmě ukáže až čas.

Cílem práce bylo na základě přehledu zvolených dosavadních odborných studií představit různá vysvětlení a interpretace problematiky sebevímání etnicky biracial jedinců v různých společenských a kulturních kontextech. Představené výzkumy se shodují minimálně v jedné věci a to, že i když studie přináší jasné výsledky, jejich součástí je vždy nějaké omezení, které je způsobeno buďto nedostatečným počtem dalších výzkumů, literatury, stejně jako omezení v rámci demografické povahy výzkumu, genderového vymezení, věkové skupiny, a především růzností sebeidentifikace v rámci života každého zúčastněného. To znamená, že závěrem nemůže být jednotná formulace, ale souhrn myšlenek a výsledných zjištění.

V úvodní teoretické části jsem mimo jiné představila sdružení, kterých jsem byla případně jsem součástí, a u kterých si myslím, že mohou mít pozitivní vliv na edukativní rozvoj společnosti. Jsou to aktivity a spolky, na kterých si myslím, že se má smysl podílet už jenom z důvodu, že v České republice neexistuje žádná knižní odborná předloha zkoumající toto konkrétní etnické spojení. I když nejsou počty afrických míšenců v České republice, kteří tvoří specifickou skupinu už jenom tím, že nejsou pouze menšinou, ale jsou menšinou smíšenou, tak markantní jako je tomu například u romské nebo vietnamské menšiny, minimálně v rámci světových měřítek můžeme pozorovat, že se jedná o jednu z nejrychleji rostoucích skupin, což je samozřejmě podpořeno vlivem migrace a mísení kultur obecně.

Stejně jako se různí příběhy v knize *Náš černobílý svět* (Obonete S. Ubam, 2021), nelze sebevímání míšenců ve většinové společnosti chápat jako jednotnou komplexní výpovědní hodnotu aplikovatelnou na všechny společnosti napříč světem. Pakliže bych se měla zaměřit

na výzkumy proveditelné v českém prostředí, z hlediska kvalitativního bych rozhodně chtěla sledovat, jaké jsou celkové počty afrických míšenců na území ČR. Z hlediska kvalitativního bych, kromě zmíněné poznámky na straně 39 ohledně přijetí míšenců černošskou komunitou, pokračovala v odkazu autora Obonete S. Ubam, protože, jak jsem již několikrát zmínila obecné výsledky mohou přinést počty a jiné opakující se pravidla, nicméně se pořád jedná o individuální zkušenosti, které vždy přinesou nějaký nový úhel pohledu. Pomocí různých druhů výzkumů je tedy možné sledovat jednotlivé aspekty a zaměřovat se na body, které pomohou společnosti i jedincům lepšímu přizpůsobení se rostoucímu trendu multikulturalismu. Když zmiňuji trend, nebavím se o módním nebo snad přechodném období, ale o jevu, který zřejmě, pakliže nedojde k podobným rasovým segregacím, jako bohužel docházelo v minulosti, bude již navždy součástí novodobé společnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že možná to není ani tak o sebevnímání jedinců samotných a snahu najít tu správnou odpověď na to, kdo jsem a kam patřím, jako o pružnosti společnosti a schopnosti reagovat na změny, které na první pohled mohou vypadat jako narušitelé jednotného smýšlení, ale pokud chceme být součástí zdravé společnosti, jistá forma adaptace a vzájemné respektování je bezpochyby jednou z cest, jak k této pomyslné harmonii vzájemně dojít.

Obonet S. Ubam (2021) na otázku, co by poradil dnešním Afročechům: *„jděte si za svým a nevzdávejte to. I když si dáte ten nejvyšší cíl a dojdete třeba jen do poloviny, už jste něčeho dosáhli a už někde jste. A jenom tím, že toho dosáhnete, můžete otevřít oči spoustě jiných lidí. Dávejte si pozor na krabí mentalitu ve vašem okolí a držte se své cesty. Je to mnohem lepší než si pak v nějakém věku uvědomit, že jste se nechali brzdit chytrými radami okolí a ztratili jste roky na cestě, která nebyla vaše.“*

8 POUŽITÁ LITERATURA

- BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BITTNEROVÁ, Dana a MORAVCOVÁ, Mirjam. *Kdo jsem a kam patřím? Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005. ISBN 80-902785-8-2.
- BRISLIN, Richard W. *Culture learning: concepts, applications, and research*. [Honolulu]: Published for the East-West Center the University Press of Hawaii, c1977. ISBN 978-0824805449.
- DARWIN, Charles. *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*. United Kingdom, 1871.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. (2001). *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- ERIKSON, Erik H. *Identity: Youth and Crisis*. W.W. Norton; 1st edition, 1968. ISBN 978-0393010695.
- GIRARD, René. *The Scapegoat*. Johns Hopkins University Press, 1986. ISBN 9780801833151.
- HUGHES, Robert. *Culture of complaint: the fraying of America*. New York: Oxford University Press, 1993. ISBN isbn-0-19-507676-1.
- KWIATKOWSKI, Mariusz; MIELCZAREK-ŻEJMO, Anna a STROUHAL, Martin (ed.). *Multiculturalism: from crisis to renewal?* Prague: Charles University, Karolinum Press, 2020. ISBN 978-80-246-4683-1.
- MAREŠ, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Vědecký časopis české pedagogické společnosti*, 23(4), 427–454. ISSN: 1805-9511.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika a ŠULOVÁ, Lenka. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1361-1
- NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Psychologie (Portál). Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-280-5.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- UBAM, Obonete S. *Náš černobílý svět: české rozhovory o afrických kořenech a splněných snech*. Praha: Prostor, 2021. ISBN 978-80-7260-505-7.

VAN, Oudenhoven, J.P. *Cross-culturele psychologie*. 2002. Bussum: Coutinho, 2002. ISBN 90-6283-343-8.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Encyklopedie Diderot. Praha: Diderot, 1999. ISBN 9788090255531.

WEBER, Max. *Wirtschaft und Gesellschaft: Grundriß der Verstehenden Soziologie*. Tübingen: J. C. B. Mohr., 1980. ISBN 978-3-16-147749-2.

ONLINE ZDROJE

BARRETO, M., & ELLEMERS, N. (2002). The impact of respect versus neglect of self-identities on identification and group loyalty. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(5), 629–639.

BARRETT, D. J., & FELDMAN-BARRETT, L. (2000). *The experience-sampling program (ESP)*. Retrieved from: <http://ww2.bc.edu/~barretli/esp/>.

BENET-MARTINEZ, V., LEE, F., & LEU, J. (2006). Biculturalism and cognitive complexity: Expertise in cultural representations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37, 386–407.

BOWMAN, N. A., KITAYAMA, S., & NISBETT, R. E. (2009). Social class differences in self, attribution, and attention: Socially expansive individualism of middle-class Americans. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 880–893. DOI: 10.1177/0146167209334782

BROWNE, K. (2005). *An introduction to sociology* (3rd ed.). Malden, MA: Polity Press.

CAMPION, Karis. 2017. "Making Mixed Race: Time, Place and Identities in Birmingham." University of Manchester.

DANIEL, G. R. (1996). Black and White identity in the new millennium: Unsevering the ties that bind. In M. P. P. Root (Ed.), *The multiracial experience: Racial borders as the new frontier* (pp. 121–139). Thousand Oaks, CA: Sage.

DAVIS, F. J. (1991). *Who is black? One nation's definition*. University Park, PA: Pennsylvania State University Press.

GOOD, J. J., CHAVEZ, G. F., & SANCHEZ, D. T. (2010). Sources of self-categorization as minority for mixed-race individuals: Implications for affirmative action entitlement. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 16(4), 453–460

GROSSMANN, I., & VARNUM, M. E. W. (2011). Culture, social class, and cognition. *Social Psychological and Personality Science*, 20, 187–191.

HENNES, D. (2014). L'identité des métis belges : entre post-colonisation africaine et globalisation européenne (note de recherche). *Anthropologie et Sociétés*, 38(2), 211–227. <https://doi.org/10.7202/1026172ar>

- HORNSEY, M. J., & Hogg, M. A. (2000). Intergroup similarity and subgroup relations: Some implications for assimilation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, **26**(8), 948–958
- HUO, Y. J., & MOLINA, L. E. (2006). Is pluralism a viable model of diversity? The benefits and limits of subgroup respect. *Group Processes & Intergroup Relations*, **9**, 359–376.
- HUO, Y. J., MOLINA, L. E., SAWAHATA, R., & DEANG, J. M. (2005). Leadership and the management of conflicts in diverse groups: Why acknowledging versus neglecting subgroup identity matters. *European Journal of Social Psychology*, **35**, 237–254.
- HUO, Y. J., & BINNING, K. R. (2008). Why the psychological experience of respect matters in group life: An integrative account. *Social and Personality Psychology Compass*, **2**, 1570–1585.
- JEURISSEN L., 2003, *Quand le métis s'appelait « mulâtre »*. *Société, droit et pouvoir coloniaux face à la descendance des couples eurafricains dans l'ancien Congo belge*. Louvain-la- Neuve, Academia Bruylant.
- KENNEDY, Florynce. 1970. "Institutionalized Oppression vs. the Female." In *Sisterhood Is Powerful: An Anthology of Writings From the Women's Liberation Movement*, 438–446. New York: Vintage Books.
- MARKUS, H. R. (2008). Pride, prejudice, and ambivalence: Toward a unified theory of race and ethnicity. *American Psychologist*, **63**, 651–670.
- NORTON, Dolores G. *The Dual Perspective: Inclusion of Ethnic Minority Content in the Social Work Curriculum*. Council on Social Work Education, 1978.
- OMI, M., & WINANT, H. (1986). *Racial Formation in the United States: From the 1960's to the 1980's*. Boston: Routledge.
- PARAGG, J. (2014) Studying mixed race: Reflections on methodological practice. *International Journal of Qualitative Methods* **13**: 363–377.
- PÉREZ HUBER, LINDSAY, AND DANIEL G. SOLORZANO. 2015. "Racial Microaggressions as a Tool for Critical Race Research." *Race Ethnicity and Education* **18** (3): 297–320. doi:10.1080/13613324.2014.994173.
- PHINNEY, J. S., & ALIPURIA, L. L. (1996). At the interface of cultures: Multiethnic/multiracial high school and college students. *The Journal of Social Psychology*, **136**, 139–158.
- PHOLIEN J., 1947, «Le problème des métis au Congo belge»: 71-76, in *Rapport général présenté au nom de la mission sénatoriale d'études au Congo et dans les territoires sous tutelle belge par son vice-président W. Van Remoortel*. Bruxelles, Sénat de Belgique.
- PUNCH, K.F. (2014) *Introduction to Research Methods in Education*, 2nd ed. London: SAGE.

ROCKQUEMORE, K. A. (1999). Between Black and White: Exploring the biracial experience. *Race and Society*, 1, 197–212. doi:10.1016/S1090-9524(99)80044-8

ROCKQUEMORE, K. A. AND BRUNSMA, D. L. 2002b . Socially embedded identities: Theories, typologies, and processes of racial identity among black/white biracials . *The Sociological Quarterly* , 43 : 335 – 356 .

ROCKQUEMORE, K. A., & BRUNSMA, D. L. (2002a). *Beyond Black: Biracial identity in America*. Thousand Oaks, CA: Sage.

SALZMANN, Zdeněk. *Existují rasy? Nový pohled na fyzickou rozmanitost lidstva*. Český lid [online]. 2003, (90, 2), 161-171 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42639133>

SMEDLEY, A., & SMEDLEY, B. D. (2005). Race as biology is fiction, racism as a social problem is real: Anthropological and historical perspectives on the social construction of race. *American Psychologist*, 60(1), 16–26

SIDANIUS, J., & PRATTO, F. (1999). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. New York : Cambridge University Press.

SIDANIUS, J., & PRATTO, F. (1993). The inevitability of oppression and the dynamics of social dominance. In P. Sniderman & P. Tetlock (Eds.), *Prejudice, politics, and the American dilemma* (pp. 173–211). Stanford, CA: Stanford University Press.

STEPHENS, N. M., MARKUS, H. R., & TOWNSEND, S. S. M. (2007). Choice as an act of meaning: The case of social class. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 814–830. doi:10.1037/0022-3514.93.5.814

SUGIMURA, Kazumi a kol., *A Cross-Cultural Perspective on the Relationships between Emotional Separation, Parental Trust, and Identity in Adolescents*. *Journal of Youth and Adolescence* [online]. 2018, 749–759 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10964-018-0819-4>

WEAVER, Jamie. *Identity Development in Biracial Children: Contextual Factors from Social Work*. *Keystone Journal of Undergraduate Research* [online]. 2020 (7(1), 13-22 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: https://www.ship.edu/globalassets/keystone-journal/v7n1_weaver_masalehdan.pdf

ZVOLENÉ VÝZKUMY A JEJICH AUTOŘI

BINNING, K.R., UNZUETA, M.M., HUO, Y.J. AND MOLINA, L.E. (2009), The Interpretation of Multiracial Status and Its Relation to Social Engagement and Psychological Well-Being. *Journal of Social Issues*, 65: 35-49. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2008.01586.x>

ELIZABETH M. LUSK, MATTHEW J. TAYLOR, JOHN T. NANNEY & CHAMMIE C. AUSTIN (2010) Biracial Identity and Its Relation to Self-Esteem and Depression in Mixed Black/White Biracial Individuals, *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 19:2, 109-126, DOI: 10.1080/15313201003771783

HENNES, D. (2014). L'identité des métis belges: entre post-colonisation africaine et globalisation européenne (note de recherche). *Anthropologie et Sociétés*, 38(2), 211–227 <https://doi.org/10.7202/1026172ar>

KARIS CAMPION (2019) “You think you're Black?” Exploring Black mixed-race experiences of Black rejection, *Ethnic and Racial Studies*, 42:16, 196-213, DOI: 10.1080/01419870.2019.1642503

PARAGG, J. (2017). “What are you?”: Mixed race responses to the racial gaze. *Ethnicities*, 17(3), 277–298. <https://www.jstor.org/stable/26413954>

TOWNSEND, S. S., FRYBERG, S. A., WILKINS, C. L., & MARKUS, H. R. (2012). Being mixed: who claims a biracial identity? *Cultural diversity & ethnic minority psychology*, 18(1), 91–96. <https://doi.org/10.1037/a0026845>

WILTON, L.S., SANCHEZ, D.T. & GARCIA, J.A. The Stigma of Privilege: Racial Identity and Stigma Consciousness Among Biracial Individuals. *Race Soc Probl* 5, 41–56 (2013). <https://doi.org/10.1007/s12552-012-9083-5>

OSTATNÍ ZDROJE

Africká komunita v České republice roste. *Africké informační centrum* [online]. 2010 [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://centrum.humanitasafrika.cz/cs/african-update/130/africka-komunita-v-ceske-republice-roste>

Afropolis. [film]. Režie SVATOŠ, Jan. *Česká televize, iVysílání* [online]. 2013 [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10413828746-afropolis/>

AMEA. *Association of MultiEthnic Americans, Inc.* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <http://ameasite.com>

ECOWAS passport. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-12-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/ECOWAS_passport
Humanitas Afrika. *Humanitas Afrika* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://www.humanitasafrika.cz>

Jak chutná Benin 2023. *A.B.E.T.* [online]. [cit. 2023-12-25]. Dostupné z: <http://www.alliancebenin.cz/cs/events/detail>

Melaninkidsczsk [online]. [cit. 2023-12-25]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/melaninkidsczsk/>

Migrace, menšiny a cizinci v ČR 2021. KOBEŠ, Pavel. *InfoCizinci.cz* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://infocizinci.cz/cr/migrace-mensiny-a-cizinci-v-cr-2021/>

Multikulturní festival Barevná devítka 2023. *Barevná devítka* [online]. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://barevnadevitka.cz>

Národnost. *Sčítání 2021* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://scitani.gov.cz/narodnost>

Nejlepší knihy? Ty opravdu nejlepší? *iLiteratura* [online]. [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45011-nejlepsi-knihy-roku-2021>

NVivo 10. *Science Software* [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <http://www.sciencesoftware.cz/qsr-international/nvivo>

Pour l'égalité, contre la discrimination. *Unia* [online]. [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.unia.be/fr>

Project RACE. *Reclassify all children equally* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://projectrace.com/mhw/>

Rada vlády pro národnostní menšiny. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rnm/narodnostni-mensiny---uvod-1361/>

Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. 2020 [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kultura>

Sousedé, část: Africký den dětí. *Česká televize, iVysílání* [online]. 2018 [cit. 2023-12-25]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11690334848-sousede/418236100111007/cast/631791>

Výsledky sčítání 2021 - otevřená data. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-scitani-2021-otevrena-data>